

Міністерство освіти і науки України

Сумський державний університет

Навчально-науковий інститут бізнесу, економіки та менеджменту

Кафедра бухгалтерського обліку та оподаткування

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА БАКАЛАВРА

На тему «ОБЛІКОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ УПРАВЛІННЯ МАЛИМИ
ПІДПРИЄМСТВАМИ»

Виконав студент 4 курсу, групи ОПз-71с

Спеціальності 071 «Облік і оподаткування»

Мартиненко Тетяна Василівна

Керівник: к.е.н., ст. викладач Овчарова Н.В.

Суми -2021 рік

РЕФЕРАТ

кваліфікаційної роботи бакалавра на тему

«ОБЛІКОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ УПРАВЛІННЯ МАЛИМИ
ПІДПРИЄМСТВАМИ»

студентки Мартиненко Тетяни Василівни

Актуальність теми полягає в тому, що малий бізнес посідає особливо важливе місце в економіці кожної країни і вважається найбільш соціально важливою, перспективною та інноваційною формою ведення бізнесу. Від розвитку підприємств малого бізнесу залежить стабільний економічний розвиток країни в цілому, через його механізм вирішуються проблеми зайнятості, поповнення бюджету, насичення споживчого ринку товарами і послугами. Подальший нормальний розвиток власного бізнесу потребує прийняття ефективних управлінських рішень щодо ключових напрямків його функціонування. Це в свою чергу обумовлює наявність релевантного інформаційного забезпечення, що створює базис для прийняття продуктивних управлінських рішень.

Мета кваліфікаційної роботи бакалавра полягає у вивченні облікового забезпечення управління МП шляхом дослідження їх теоретичних і практичних особливостей, напрацювання рекомендацій та пропозицій щодо інтеграції облікової системи в процес управління.

Об'єктом дослідження є особливості побудови облікового забезпечення управління малими підприємствами (МП).

Предмет дослідження сукупність теоретичних, методичних і практичних аспектів формування облікового забезпечення управління МП.

Для досягнення поставленої мети були використані наступні методи дослідження: системний підхід, табличний та графічний методи, аналіз і синтез, індукція та дедукція, методи групування, коефіцієнтів.

Інформаційною базою кваліфікаційної роботи бакалавра є статистична інформація, нормативно-правові акти, наукові дослідження вчених.

Основний науковий результат роботи полягає у визначенні основних особливостей обліку суб'єктів малого підприємництва залежно від форм та систем обліку, систем оподаткування та організаційно-правових форм. З метою удосконалення системи облікового забезпечення управління МП запропонований напрям удосконалення форми реєстрів обліку та структури фінансової звітності, що дозволяє покращити інформаційну спрямованість фінансової інформації суб'єктів малого підприємництва, забезпечує можливість збалансування витрат на формування якісної інформації із рівнем задоволення інформаційних потреб широкого кола користувачів.

З метою оптимізації внутрішньої системи управління бізнесом та підвищення ефективності інформаційного забезпечення для аналізу та прийняття керівництвом стратегічних управлінських рішень в роботі обґрунтовано доцільність ведення управлінського обліку для чого запропоновано схему його організації, алгоритм процесу впровадження, модель управління фінансовими результатами та визначено основні елементи Наказу про облікову політику СМП в частині управлінського обліку.

Одержані результати можуть бути використаними у роботі суб'єктів малого підприємництва. Результати дослідження основних положень роботи розміщені у збірнику тез за матеріалами III Всеукраїнської науково-практичної інтернет-конференції «Основні напрями удосконалення бухгалтерського обліку, аудиту та оподаткування в умовах євроінтеграції» у 2021 р. (м. Харків).

Ключові слова: суб'єкти малого підприємництва, облік, управління, форми обліку, фінансова звітність, управлінський облік.

Зміст кваліфікаційної роботи бакалавра викладено на 54 сторінках, зокрема список використаних джерел із 38 найменування, розміщений на 5 сторінках. Робота містить 1 таблицю, 15 рисунків, а також 15 додатків, розміщених на 16 сторінках.

Рік виконання кваліфікаційної роботи – 2021 рік

Рік захисту роботи – 2021 рік

Міністерство освіти і науки України
Сумський державний університет
Навчально-науковий інститут бізнесу, економіки та менеджменту
Кафедра бухгалтерського обліку та оподаткування

ЗАТВЕРДЖУЮ

Завідувачка кафедри

к. е. н., доцент

_____Ю. С. Серпенінова

«__» _____ 2021 р.

ЗАВДАННЯ ДО КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ БАКАЛАВРА

на здобуття ступеню “бакалавр”

зі спеціальності 071 "Облік і оподаткування"

студенту 4 курсу, групи ОПз-71с

Мартиненко Тетяни Василівни

1. Тема роботи: Облікове забезпечення управління малими підприємствами затверджена наказом від «12» квітня 2021 р. № 0172-VI
2. Термін подання студентом закінченої роботи «17» червня 2021 р.
3. Мета кваліфікаційної роботи бакалавра полягає у вивченні облікового забезпечення управління малими підприємствами шляхом розробки теоретичних і практичних рекомендацій та пропозицій до формування облікової системи управління.
4. Об'єкт дослідження особливості побудови облікового забезпечення управління малими підприємствами.
5. Предмет дослідження сукупність теоретичних, методичних і практичних аспектів формування облікового забезпечення управління МП.
6. Кваліфікаційна робота бакалавра виконується на матеріалах _____
7. Орієнтовний план випускної роботи, терміни подання розділів керівникові та зміст завдань для виконання поставленої мети

Зміст конкретних завдань до розділу, які має виконати студент:

Розділ 1 Теоретичні основи облікового забезпечення управління малими підприємствами

У розділі 1 дослідити економічну сутність, особливості функціонування, класифікації підприємств малого бізнесу, проаналізувати основні засади формування облікових систем управління СМП в розрізі видів обліку та моделей його організації

Розділ 2 Організація формування облікового забезпечення малими підприємствами

У розділі 2 оцінити стан та динаміку розвитку основних показників діяльності малого підприємництва, розкрити особливості формування облікового забезпечення в розрізі основних стадій облікової процесу

Розділ 3 Удосконалення облікового забезпечення управління малими підприємствами

У розділі 3 сформувати шляхи вдосконалення облікового забезпечення управління СМП, зокрема розглянути напрями покращення інформаційної спрямованості фінансової та управлінської звітності підприємств малого бізнесу

8.Консультації щодо роботи:

Розділ	Консультант	Підпис, дата	
		Завдання видав	Завдання прийняв
1	Н.В. Овчарова		
2	Н.В. Овчарова		
3	Н.В. Овчарова		

9.Дата видачі завдання « ___ » _____ 20__ р.

Керівник кваліфікаційної

роботи бакалавра

_____ Н.В. Овчарова _____
Підпис Ініціали, прізвище

Завдання до виконання одержав

_____ Т.В. Мартиненко _____
Підпис Ініціали, прізвище

ЗМІСТ

ВСТУП	7
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ОБЛІКОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ УПРАВЛІННЯ МАЛИМИ ПІДПРИЄМСТВАМИ	9
1.1 Економічна сутність та особливості функціонування малого бізнесу	9
1.2 Особливості облікових систем малих підприємств	15
РОЗДІЛ 2. ОРГАНІЗАЦІЯ ФОРМУВАННЯ ОБЛІКОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ МАЛИХ ПІДПРИЄМСТВ	22
2.1 Стан та розвиток підприємств малого бізнесу	22
2.2 Організація обліку суб'єктів малого підприємництва	27
РОЗДІЛ 3. УДОСКОНАЛЕННЯ ОБЛІКОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ УПРАВЛІННЯ МАЛИМИ ПІДПРИЄМСТВАМИ	35
3.1 Напрями вдосконалення інформаційного навантаження фінансового обліку	35
3.2 Впровадження управлінського обліку в систему управління малими підприємствами	40
ВИСНОВКИ	45
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	48
ДОДАТКИ	53

ВСТУП

Малий бізнес займає важливе місце в економічному порядку країни, відіграє виняткову роль у зниженні соціальної напруги, економічному та інноваційному зростанні. Проте, за сучасних умов він суттєво не відбивається на соціально-економічному розвитку країни. Оскільки він функціонує в умовах посилення конкуренції, значного ризику негативного впливу економічної кризи, утрудненого виходу МП на зовнішні ринки, залучення інвестицій від іноземних партнерів та отримання бажаних кредитних ресурсів. Тому подальший розвиток діяльності СМП потребує відповідного рівня забезпечення.

Одним з ключових видів є саме інформаційне забезпечення, яке формує базис з своєчасної, релевантної та всебічної інформації про діяльність підприємства, дає можливість для подальшого ефективного використання ресурсів МП, прогнозування перспектив і зниження ризику банкрутства.

Питання розвитку обліку на ПМБ (підприємствах малого бізнесу) перебувають у колі інтересів таких науковців як: Бабіч В.В., Свідерський Е.І., Трофімова Т.В., Сук Л.К., Ластовецький, В.О., Сук П.Л., Суха О.Р. та інші. Проблеми формування облікового забезпечення системи управління досліджували Бондар М.І., Бутинець Ф.Ф., Гудзинський О.Д., Дем'яненко М.Я., Кірейцев Г.Г., Маслова І.А., Пархоменко О.В., Пахомова Т.М., Попова Л.В., Пушкар М.С., Саблук П.Т., Соколов Я.В. та інші вчені. Проте виникає потреба у формування комплексного дослідження облікового забезпечення ПМБ.

Мета кваліфікаційної роботи бакалавра полягає у вивченні облікового забезпечення управління МП шляхом дослідження їх теоретичних і практичних особливостей, напрацювання рекомендацій та пропозицій щодо інтеграції облікової системи в процес управління.

Реалізація даної мети зумовила необхідність постановки та вирішення таких завдань:

- обґрунтувати економічну сутність, особливості функціонування та класифікацію СМП, розкрити особливості процесу організації обліку в межах видів обліку та моделей його організації,

- здійснити аналіз стану та розвитку вітчизняних СМП, розглянути особливості організації обліку на МП в розрізі ключових стадій та їх інформаційного навантаження;

- запропонувати шляхи удосконалення облікового забезпечення управління СМП, зокрема розглянути напрями покращення інформаційного навантаження фінансової та управлінської звітності ПМБ.

Об'єкт дослідження є особливості формування облікового забезпечення управління МП.

Предмет дослідження сукупність теоретичних і практичних питань розвитку облікового забезпечення управління МП

Інформаційною та правовою базою дослідження є законодавчі та нормативні положення, національні та міжнародні стандарти, що регламентують облік діяльності СМП, офіційні статистичні матеріали Держкомстату України, дані мережі Інтернет, статті вітчизняних і зарубіжних учених з проблем облікового забезпечення управління СМП.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ОБЛІКОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ УПРАВЛІННЯ МАЛИМИ ПІДПРИЄМСТВАМИ

1.1 Економічна сутність та особливості функціонування малого бізнесу

СМП займають вагомe місце в економічному розвитку будь-якої країни. Приділення значної уваги напрямам розвитку МП обумовлено можливістю його позитивного впливу на реалізацію соціальної, економічної, інфраструктурної, конкурентної функцій за умов стабільного розвитку. Розвиток малого підприємництва, як основного важеля модернізації вітчизняної економіки, сприяє наповненню ринку конкурентоспроможними товарами та послугами, появі нових робочих місць і скороченню рівня безробіття.

Подальше дослідження особливостей ведення обліку та звітності на МП обумовлюється визначенням сутності таких суб'єктів господарювання, особливостей їх функціонування та розвитку (додаток Б).

Наразі в світовій практиці не існує сталої системи критеріїв за якими здійснюється віднесення підприємств до малого бізнесу. В залежності від країн та цілей дослідження відокремлюється близько п'ятдесяти різних показників для групування. Найбільш розповсюдженим показником, враховуючи його об'єктивність, є кількість зайнятих працівників на підприємстві. Грошові показники вважаються не такими достовірними, оскільки можуть бути відкориговані підприємствами в залежності від моделей оцінки та обліку.

Найбільш використовуваною є система кількісних критеріїв сформована в 2003 році Комісією Європейського Союзу в положеннях Рекомендації Європейської комісії [9]. Крім того існують системи показників групування визначені Міжнародною організацією економічного співробітництва та розвитку, а також внутрішніми нормативами окремих країн [23].

В Україні дослідження МП, на нашу думку, доцільно проводити в розрізі

загальних засад господарювання, податкових та облікових аспектів.

Особливості діяльності малого бізнесу обумовлюється підходами до визначення МП. Розглядаючи існуючі підходи до класифікації суб'єктів МП, що розкривають їх сутність, необхідно враховувати особливі аспекти їх функціонування, що в подальшому і обумовлюють різні цілі та критерії систематизації та групування СМП.

Якщо досліджувати діяльність СМП в контексті основних засад їх господарювання, можливості долучатися до державних програм підтримки та фінансування, регулювання господарських відносин то необхідно враховувати класифікацію суб'єктів господарювання за Господарським кодексом [5] та їх поділ на мікро, малі, середні та великі.

У разі якщо досліджуються питання оподаткування СМП, то необхідно враховувати вимоги Податкового кодексу [25] відповідно до якого вони можуть підпадати під правила оподаткування, що визначені для загальної та спрощеної системи.

В разі аналізу МП в контексті вимог щодо формування ними звітності та ведення обліку їх можна класифікувати відповідно до критеріїв визначених в Законі України «Про бухгалтерський облік та фін. звітність в Україні» [27].

Самі ці напрямки систематизації СМП, на нашу думку, є визначальними та дозволяють системно розкрити їх економічну сутність та особливості функціонування. Розглянемо ці ознаки більш детально та відокремимо основні чинники які впливають на можливість відповідати тій чи іншій групі. Узагальнену схему напрямків та критеріїв виокремлення СМП можна відслідкувати в додатку В.

На сьогодні, згідно з вимогами ГКУ [5], суб'єкти господарювання класифікуються з врахуванням двох критеріїв кількість працюючих та річний дохід. Такий підхід до визначення, що не передбачає залежності від видів діяльності, існував не завжди.

Перш за всі відзначимо, що в радянські часи в окрему нішу економіки МП не було виділені. Трохи згодом (60-х років ХХ ст.), зважаючи на появу

суб'єктів господарювання з незначною кількістю робітників, було відокремлені невеликі суб'єкти діяльності які мали у своєму складі облікових працівників не більше 5-7 осіб та мали змогу вести спрощений облік. Саме критерії кількості працюючих був першим та є на сьогодні досить вагомим при групуванні СМП за різними аспектами їх діяльності [23].

Враховуючи особливості можливості нормального функціонування компаній різних галузей економіки було змінено критерії виділення СМП за яких максимально можлива кількість працюючих варіювалася в залежності від галузевої належності.

В 1998 р. враховуючи вимоги нормативів [34] СМП розглядалися в контексті можливості використання ними спрощеної системи оподаткування. СМП юридичні особи мали право застосовувати спрощений облік у разі якщо середньооблікова чисельність працівників не була більшою за 50 осіб, річний розмір нарахованого доходу від продажу продукції (товарів чи послуг) не досягав межі 1 млн. гривень і вони мали бути при цьому платниками єдиного податку певної групи.

За цього підходу спостерігається переплетення загально-господарських та податкових критеріїв розмежування суб'єктів господарювання.

Такий симбіоз не є досить вдалим та значно обмежує діяльність СМП і з 2000 року при черговій зміні критеріїв віднесення до СМП відокремили дві умови: середньооблікова чисельність працюючих не більше 50 осіб та обсяг річного валового доходу не досягав межі 70 млн. грн. В подальшому ці критерії залишилися, але змінилися підходи до визначення граничної суми річного доходу який на сьогодні згідно вимог ГКУ не повинен перевищувати суму, рівнозначну 10 мільйонів євро, розраховану за середньорічним курсом НБУ.

Досить позитивним, на нашу думку, є можливість паралельного групування СМП в залежності від бажання та або можливості обрати певну форму оподаткування визначену ПКУ.

Суб'єкти господарювання залежно від форми організації бізнесу,

кількості робітників та нарахованих доходів від будь-якої діяльності за рік, видів діяльності та контрагентів, з якими вони можуть здійснювати діяльність, форми розрахунків можуть належати до загальної чи спрощеної системи оподаткування. Кожна з форм оподаткування має свої переваги розраховувати на отримання яких СМП можуть лише за умові відповідності цілій системі критеріїв прописаних в ПКУ (Додаток Г).

Відповідно до вимог ПКУ [25] СМП у разі застосування спрощеної системи повинні відповідати критеріям які доцільно розглядати в розрізі двох груп:

- загальні критерії для спрощеної системи оподаткування:
- специфічні критерії притаманні кожній групі спрощеної системи.

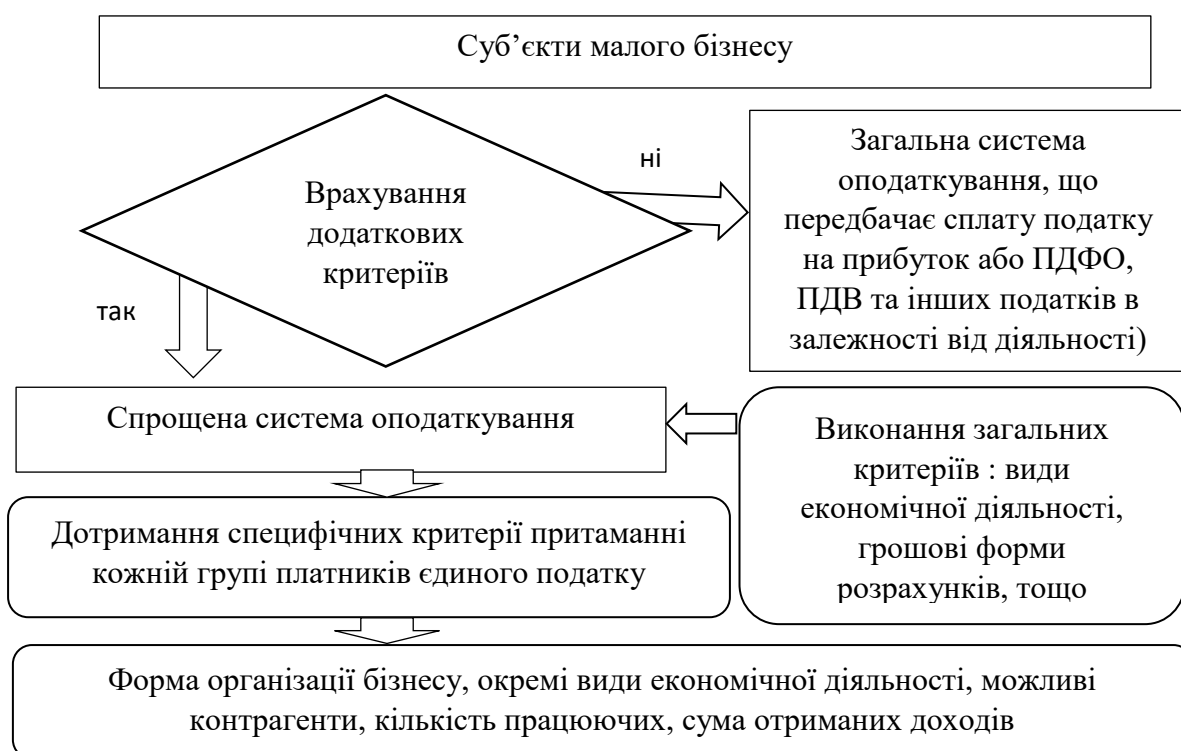

Рисунок 1.1 – Підходи до групування СМП виходячи з вимог ПКУ

Загальних критеріїв повинні дотримуватися всі СМП незалежно від обраної групи та форми організації бізнесу. До таких показників ПКУ віднесено:

- форма організації бізнесу: фізична особа-підприємець (ФОП) чи

юридична особа (ЮО);

- види економічної діяльності: нормативом визначено сталий перелік напрямів діяльності якими не можуть займатися СМП перебуваючи на спрощеній системі;
- форми проведення розрахунків;
- склад та порядок визнання доходів тощо.

Щодо специфічних чинників вони дозволяють визначитися з групою єдиного податку. Для окремо взятої групи існують свої обмежуючі фактори. В подальшому для кожної групи встановлюється свою ставку податку, механізм його нарахування та сплати, спосіб ведення обліку та формування відповідного розділу податкової декларації.

У разі порушення цих особливостей СМП повинні перейти у вищу за себе групу або на загальну систему та сплатити підвищену ставку податку до доходу отриманого з порушенням (ФОП сплачують податок за ставкою 15% , ЮО – 6% чи 10%).

Важливість врахування саме цих підходів до аналізу СМП та його класифікації обумовлюється подальшим врахуванням розглянутих критеріїв в напрямках наведених на рис 1.2.

Рисунок 1.2 – Подальший впливу приналежність СМП до певної групи

Існують також і інші напрямки з класифікації СМП які на мають першочергового значення для подальшого обліку та формування інформаційного забезпечення.

Досить вагомою особливістю, що в подальшому впливає на модель розвитку МП є його якісні особливості пов'язані зі системою управління, цілями подальшого розвитку, організацією внутрішнього контролю тощо. Ці нефінансові показники можуть змінюватися в залежності від особливостей розвитку бізнесу і їх досить важко відокремлювати та описувати для подальшої оцінки.

Разом з тим врахування цих ознак дає змогу більш комплексно оцінити можливі перспективи розвитку, виявити та мінімізувати фактори ризику.

Досить цікавим в цій площині, на наш погляд, є підхід до дослідження МП в контексті використання якісних критеріїв запропонований Х. Велу [23]. В своїх дослідженнях він відокремив систему якісних параметрів які варіювалися саме в залежності від розміру суб'єкта господарювання.

Відокремлення якісних критеріїв в контексті аналізу подальшого розвитку та їх дослідження в системі з фінансовими показниками є досить важливим. На необхідність врахування цих параметрів нас орієнтують сучасні підходи до управління розвитком на підставі теорії сталого розвитку, оцінки вартості компанії, оцінки через комплекс збалансованої системи індикаторів тощо [23].

Таким чином, діяльність підприємств малого бізнесу досить багатовекторна і потребує врахування багатьох факторів в залежності від цільового аналізу напряму дослідження. В практичній діяльності основними вагомими підходами до їх групування, на нашу думку, є класифікації відповідно до загально-економічних, податкових та облікових аспектів.

1.2 Особливості облікових систем малих підприємств

В Україні підтримка СМП в сучасних умовах є пріоритетним питанням. Розробляється та впроваджується нормативно – законодавча база підтримки розвитку МП. Заохочується створення нових підприємств, впровадження в життя науково обґрунтованих бізнес – планів. Також достатня увага приділяється бухгалтерському обліку та звітності МП.

Подальший нормальний розвиток власного бізнесу не можливий без прийняття дійових управлінських рішень щодо ключових напрямків його функціонування. Це в свою чергу потребує наявності релевантного інформаційного забезпечення, що обумовлює базові засади для прийняття дійових управлінських рішень.

Основним джерелом інформації для системи управління внутрішніми моделями розвитку бізнесу є система обліку, що в подальшому знаходить свої відображення у різних показниках звітності підприємства.

Сталий розвиток СМП залежить від поінформованості керівництва та власників про фінансово-господарську діяльність, оскільки саме релевантна та якісна інформація дає змогу сформувані аргументовані та виважені поточні та стратегічні рішення, забезпечує неупереджену оцінку реалізації планів для формування подальшої стратегії розвитку.

Операції щодо збору, обробки інформації та подальшої її передачі на різні рівні управління обслуговують всі функції управління та етапи діяльності: планування, організація, подальший контроль і оцінка.

Облікове забезпечення дає змогу накопичувати та систематизувати інформації про різні сфери діяльності СМП на підставі якої можна проводити системний аналіз, втілювати багатовекторний контроль результатів діяльності, оцінювати ризики та перспективи подальшого розвитку.

Базові завдання та функції інформаційного наповнення управління МП наведено на рис. 1.3.

В цілому механізм обліково-аналітичного забезпечення (ОАЗ)

прийняття рішень на СМП наведена в додатку Д.

Рисунок 1.3 – Завдання та функції облікового забезпечення управління СМП

Нажаль більшість суб'єктів малого бізнесу нехтують потребою в формуванні достатнього обліково-аналітичного забезпечення і обмежується лише мінімальним набором показників направлених на виконання фіскальних вимог, зокрема з формування податкової звітності.

Перш за все це пов'язано з фіскалізацією обліку та неналежною увагою до бухгалтерського обліку. Разом з цим, саме обмеженість інформаційного забезпечення впливає на здатність прийняття більшості ефективних

управлінських рішень.

Такий стан обумовлюється і об'єктивними причинами. Особливо це чітко прослідковується для ФОП які обрали спрощену систему оподаткування, обліку та звітування. Так, зокрема, якщо це ФОП 1 групи єдиного податку то, зважаючи на досить обмежене коло діяльності, контрагентів, відсутність найманих працівників, їх облік є досить примітивним та в більшості випадів передбачає правильність обчислення податку, веденні реєстру з накопичення доходів (книгу обліку доходів), формування декларації. Проте навіть вони повинні мати первинні документи, що підтверджують їх рух товарів.

Крім того необхідно враховувати, що на малих підприємствах зважаючи на незначний розмір розповсюджена спрощена система управління з спрощеною конструкцією документообігу і прямими інформаційними зв'язками.

Реалізація більш складної моделі обліку (ресторанний бізнес, виробництво, оптова та роздрібна торгівля), розширення кола контрагентів та наймання працівників значно розширюють потребу у веденні обліку направлену на врахування означених особливостей.

Досить ширші вимоги до необхідності врахування факторів господарського життя мають ФОП, що перебувають на загальній системі оподаткування. Це обумовлено також вимогами ПКУ [25], оскільки вони повинні мати підтвердження не тільки своїм доходам, а і видаткам. При цьому вони не формують фінансову звітність.

Але повністю відмовлятися від ведення обліку є недоцільним. В результаті неналежного ведення обліку керівники-власники не володіють даними про рух та стан товарних запасів, грошових потоків, заборгованості. Це призводить до завантаженості складів непотрібними товарами на які були витрачені ресурси, несинхронізованого руху грошових потоків, неможливості вчасно виконувати свої зобов'язання, відсутності грошових ресурсів та банкрутування бізнесу.

Що ж стосується ЮО СМП, то вони зобов'язані враховуючи вимоги

Закону України «Про бухгалтерський облік і фінансову звітність в Україні» [27] організувати свій облік відповідно до базових принципів за самостійно обраною формою.

Порівняно з іншими компаніями керівники або власники невеликого приватного бізнесу можуть самостійно здійснювати облік та не звертатися до послуг бухгалтера. Цей спосіб є на перший погляд найдешевшим, проте може призвести до негативних податкових ризиків і підходить у разі досить простої моделі бізнесу або за умови наявних у власника фахових навичок, знань та вмінь.

Досить розповсюджено формою ведення обліку серед малого бізнесу є користування послугами фахівців з обліку зареєстрованих як ФОП. Така форма є більш вдалою, оскільки послуги надає фахівець відповідно мінімізується ризики неправильного відображення операцій та їх наслідків. Крім того відносини з таким фахівцем встановлюються на підставі договору який чітко визначає не тільки обсяги виконаних робіт, а і відповідальність.

На договірних засадах вони можуть співпрацювати і з аудиторськими службами. Такий вид організації є досить ефективний, мінімізує ризик проте досить вартісний.

Крім того МП у разі потреби можуть ввести в штат окрему посаду бухгалтера або навіть створити бухгалтерську службу, які будуть весь час перебувати в товаристві та діяти на підставі посадових інструкцій.

Незалежно від обраної моделі обліку його організація зобов'язана вестися з моменту створення СМП та охоплювати всі стадії від первинного до зведеного направлено на формування звітності.

Якщо розглянути юридичних осіб то вони здійснюють ведення фінансового та податкового обліку. Формат податкового обліку залежить від того платниками яких податків вони є, чи наявні наймані працівники, на якій системі вони перебувають.

Щодо фінансового обліку то він здійснюється в розрізі методичних технічних та організаційних елементів та направлений на формування

фінансової звітності та регламентується з урахування домінант та вимог національних стандартів та Закону «Про бухгалтерський облік та фін. звітність в Україні» [27].

Загальні засади підготовки фінансової звітності СМП визначені ПСБО 25 «Фінансовий звіт СМП» [32], який розкриває які форми звітності можуть формуватися в залежності від належності до мікро чи малих підприємств.

При цьому слід користуватися не критеріями ГКУ, а показниками визначеними в Законі України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» [27].

При складанні фінансової звітності та веденні обліку СМП можуть користуватися міжнародними стандартами фінансової звітності призначеними саме для малих та середніх фірм. Порівняння національних та міжнародних стандартів щодо призначення та форм звітності наведені в додатку Е.

Крім того необхідно пам'ятати в якості об'єкта якого обліку може розглядатися фінансова звітність. Так, якщо СММ на спрощеній системі то це лише форма з фінансового обліку яка надається статистичним органам.

У разі перебування на загальній системі вона є ключовим додатком до податкової звітності з податку на прибуток та відображає всі показники на підставі яких останній розраховується та сплачується.

Фінансова звітність формується на підставі організованої системи відповідних реєстрів синтетичного та аналітичного обліку, що обумовлюються обраним способом обробки даних та будуть детально розглянуті в 2 розділі.

Вагоме значення для організації системи фінансового обліку СМП має дотримання принципів, процедур та методів які формуються з урахуванням вимог нормативів та специфіки діяльності суб'єкта господарювання та відбиваються в обліковій політиці (додаток І).

Не зважаючи на незначний обсяг операцій, що можуть здійснюватися малим бізнесом формування облікової політики є досить важливим, оскільки вона через систему принципів, методів та процедур відображає політику

обліку цього суб'єкта при відображенні господарської діяльності. Чинники, що впливають на формування облікової політики ПМБ наведено в додатку Ж

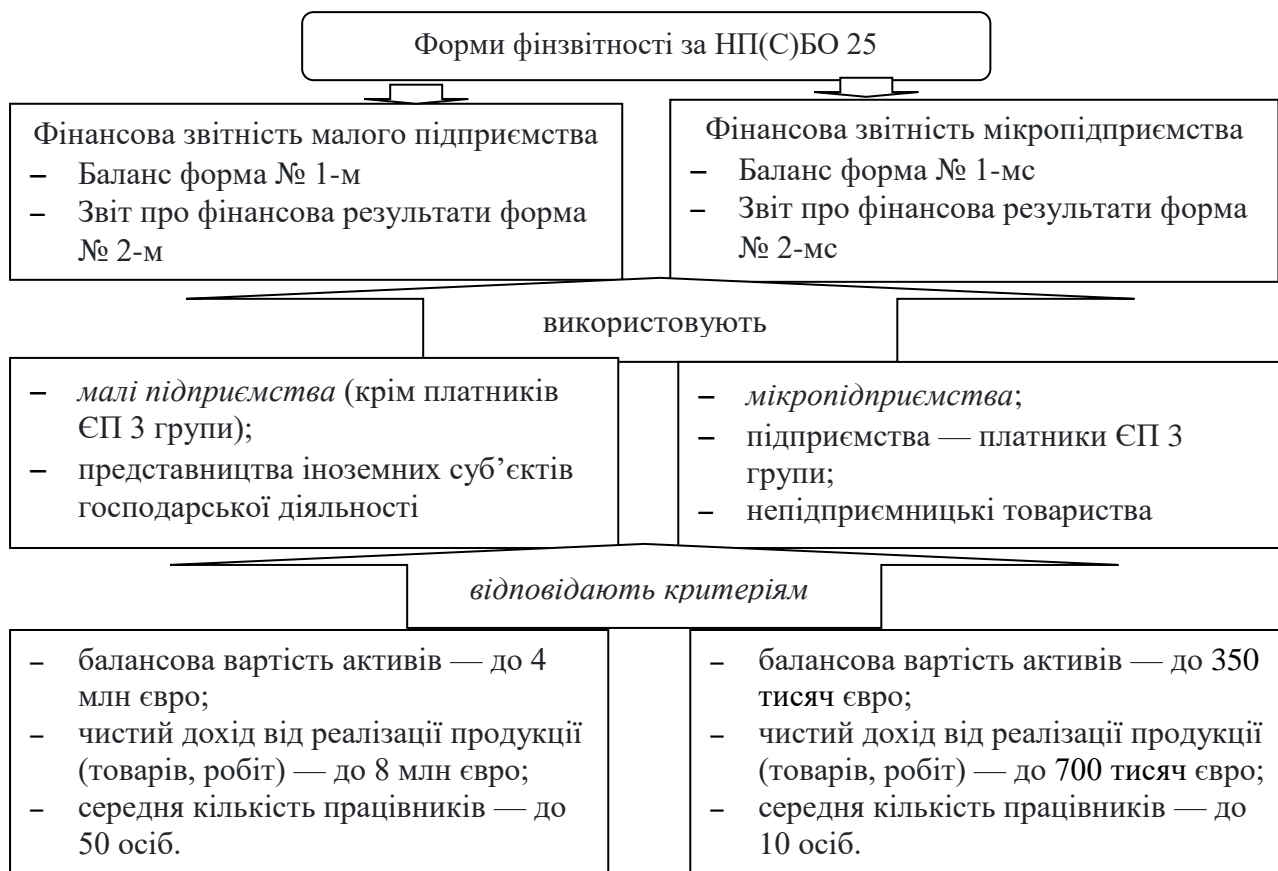

Рисунок 1.4 – Напрями з формування фінансової звітності СМП [32]

Облікова політика повинна відобразити такі ключові аспекти:

Рисунок 1.5 – Основні елементу облікової політики

Зазначені елементи можуть в різному обсязі та структурних елементах відбиватися в обліковій політиці, що може бути формалізована у вигляді наказу, положення чи іншої розпорядчої документації. Варіанти формування структури розпорядчого документу про облікову політику наведені в додатку К.

Зважаючи на те, що більшість малих підприємств здійснюють тільки той формат обліку який визначений як обов'язковий структура облікової політики може передбачати охоплення неширокого кола питань з методики фінансового і частково податкового обліку. При цьому додатками можуть виступати такі документи як графік документообігу, посадові інструкції, план проведення інвентаризації тощо.

Разом з цим, навіть не зважаючи на невеликий розмір, особливо якщо діяльність передбачає певне виробництво облікова політика може включати елементи управлінського обліку та звітності. На нашу думку, ведення УО є досить важливим для формування якісного інформаційного базису прийняття наступних управлінських вирішень в частині фінансових та виробничих питань. МП не повинні нехтувати перевагами від ведення даного обліку. Для цього не обов'язково потрібно створювати відокремлені підрозділи задіяні у формування окремої звітності. Можливо ці обов'язки надати головному бухгалтеру чи його заступнику зважаючи знав таки на незначний обсяг питань та об'єм інформації.

Таким чином, формування високоякісних управлінських рішень СМП можливо за умови формування ефективних систем обліку які повинні охоплювати як питання податкового обліку, що спрямовані на мінімізацію податкових ризиків, фінансового обліку для обґрунтування рішень зовнішніми стейкхолдерами, так і показників управлінського обліку для виявлення внутрішніх резервів, перспектив та ризиків бізнесу.

РОЗДІЛ 2. ОРГАНІЗАЦІЯ ФОРМУВАННЯ ОБЛІКОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ МАЛИХ ПІДПРИЄМСТВ

2.1 Стан та розвиток підприємств малого бізнесу

Кабмін України в 2017 р. затвердив Стратегію розвитку МСП, що включає 6 стратегічних аспектів, а через рік – План заходів з її реалізації. Крім заходів направлених на покращення нормативної бази, доступу ПМБ до додаткових джерел фінансування та загального адміністрування податків, стратегічними спрямуваннями завбачено сприяння розвитку експортної діяльності та інновацій серед МСП, їх конкурентоспроможності. Ці заходи допомогли покращити умови для зростання МСП які наразі забезпечують близько 52,8% доданої вартості та 64,6% зайнятості в країні. Разом з цим, країна покращила свої позиції у міжнародних рейтингах у сфері МСП, зокрема в таких як: Індекс економічної політики, а також DoingBusiness сформований Світового Банку [10].

Так, за рівнем конкурентоспроможності у рейтингу Doingbusiness 2020 Україна покращила свої позиції в рейтингу на сім позицій і тепер займає 64ту позицію серед 190 країн [10]. Відповідно до даних звіту Всесвітнього банку Україна значно покращила свої показники по 6 із 10 індикаторів, що враховуються професіоналами Всесвітнього банку для цього звіту. Відповідно до дослідження негативними факторами для ведення власного бізнесу у нашій державі визначено: політичну та економічну нестабільність, корупцію, значні податкові ставки, неефективну державну політику, заплутаність та змінність податкового законодавства, безперервну зміну урядів, інфляційні тенденції, невідповідну якість інфраструктури та ін. [10].

Українському сектору малого бізнесу не вистачає власних потужностей, які могли б забезпечити потрібний успіх на національному та міжнародному рівні. Саме тому за кількістю МП, які успішно функціонують на міжнародних

ринках, Україна істотно відстає [10].

Розглянемо більш детально стан розвитку МП на підставі відкритих даних Держстатистики України [21].

Протягом 2013-2019 рр. кількість представників МБ в Україні збільшилась на 243,7 тис. одиниць. Але при цьому спостерігаємо зовсім протилежні тенденції щодо ПМБ ЮО та ФОП -11,5 тис. та +232,2 тис. відповідно. Така ситуація виникла через вплив загальноекономічних кризових явищ, політичної нестабільності, воєнних дій, впливу пандемії. При цьому СМП мають домінуючу позицію в економіці держави. Частка ПМБ стабільно становить 99% від загальної кількості підприємств, що свідчить про важливість МБ для розвитку економіки національної. Однак, починаючи з 2017 р. виявляється поступове зниження цього відсотка, що вказує на погіршення існуючих умов функціонування для бізнесу та зниження дієвості державних методів та інструментів його підтримки та розвитку (табл.2.1).

Таблиця 2.1 – Кількість суб'єктів господарювання 2013-2019 рр., одиниць [21]

Роки	Усього	У тому числі							
		підприємства				фізичні особи-підприємці			
		усього	малі		з них мікро-підприємства	усього	суб'єкти малого підприємництва		з них суб'єкти мікро-підприємництва
			к-ть	%			к-ть	%	
2013	1722070	393327	373809	95,04	318477	1328743	1328392	99,97	1318703
2014	1932161	341001	324598	95,19	278922	1591160	1590448	99,96	1580965
2015	1974318	343440	327814	95,45	284241	1630878	1630571	99,98	1626589
2016	1865530	306369	291154	95,03	247695	1559161	1558880	99,98	1553041
2017	1805059	338256	322920	95,47	278102	1466803	1466486	99,98	1458980
2018	1839593	355877	339374	95,36	292772	1483716	1483297	99,97	1471965
2019	1941625	380597	362328	95,20	313380	1561028	1560650	99,98	1550633

Децю іншу картину можна відзначати, якщо аналізувати питомі кількісні індикатори розвитку СМП. Через кризові явища, що відбуваються в економіці кількість ПМБ на 10 тис. населення, поступово зменшувалася починаючи з

2014 р. і досягала провалу в 2016 р. щодо юридичних осіб та 2017 р. щодо ФОП (рис. 2.1).

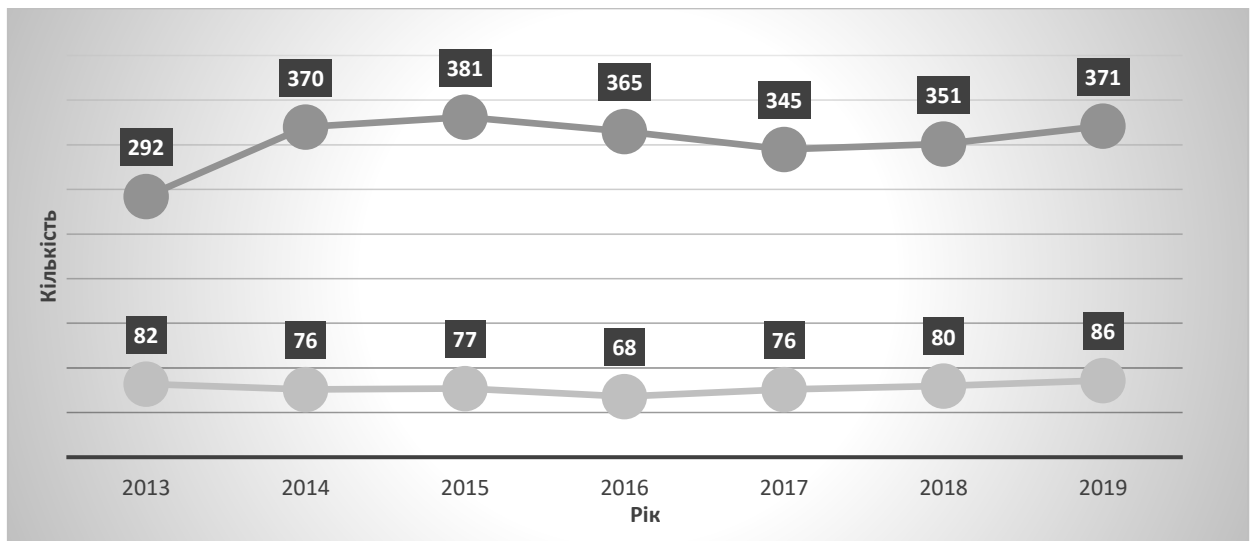

Рисунок 2.1 – Динаміка кількості ФОП та юридичних осіб СМП у розрахунку на 10 тис. населення [21]

При цьому щодо кількісного розвитку ФОП спостерігаються позитивні зміни. Так їх кількість на 10 тис. населення впродовж семи років дещо зросла: з 292 – у 2013 р. до 371 одиниць у 2019р.

Слід відмітити, що ПМБ досить непропорційно розвивається за окремими регіонами. Відповідно регіони з більш значним ступенем урбанізації посідають перші місця щодо рівня концентрації СМП. Враховуючи це найбільша кількість МП зосереджена в Києві, Дніпропетровській, Харківській, Одеській та Київській областях.

Розвиток МП суттєво впливає на зайнятість населення, тому ці показники є важливим індикатором для аналізу.

На підставі даних наведених на рис. 2.2 можна відзначити, що протягом 2013-2015 рр. спостерігалось зменшення кількості зайнятих в сфері малого бізнесу (юридичних осіб) на 17,5 тис. осіб або 2,7%. Починаючи з 2016 р. мали позитивну тенденцію щодо зайнятості в цій ніші як для юридичних осіб та і для ФОП. При цьому у цьому секторі темпи зростання кількості зайнятих були

вищими порівняно з темпами зросту кількості самих СМП, що свідчить про легалізацію діяльності останніх.

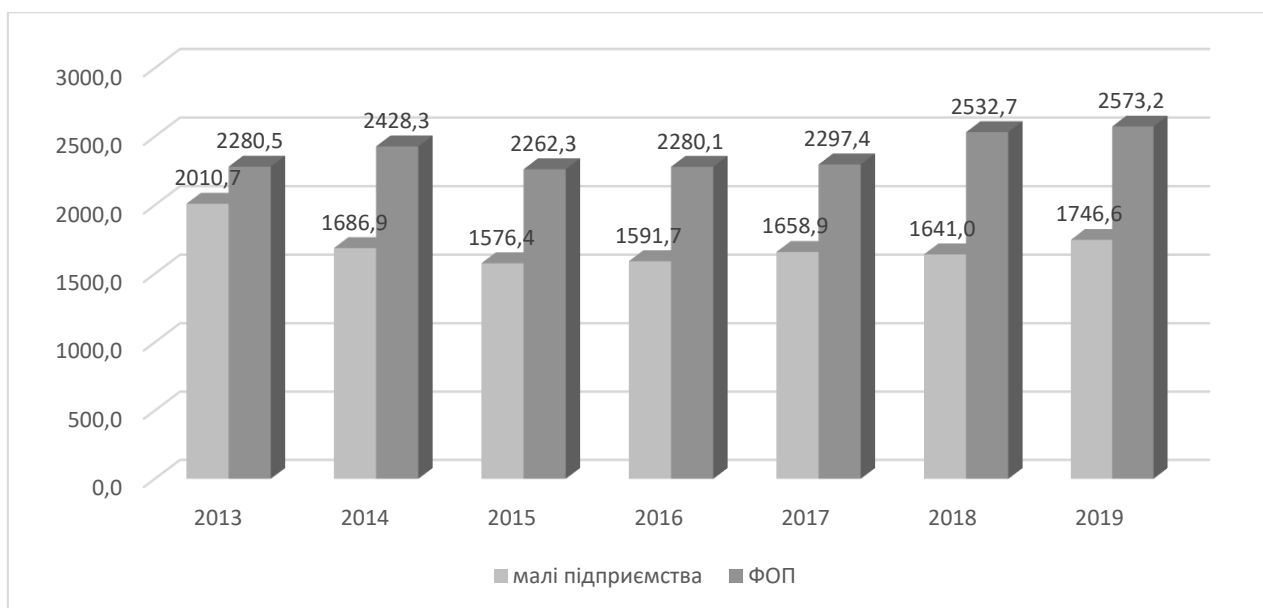

Рисунок 2.2 – Рух зайнятих працівників ПМБ [21]

Одним із ключових показників діяльності СМП є об'єм проданої продукції та його внесок в загальний обсяг продажів в цілому по країні (рис. 2.3).

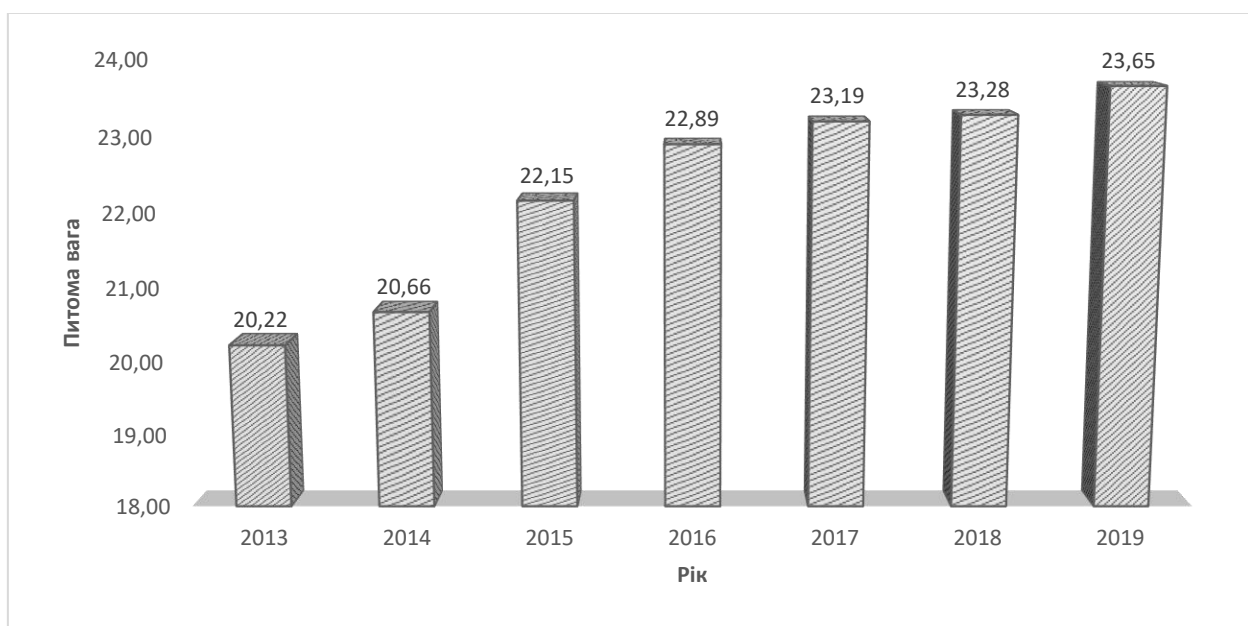

Рисунок 2.3 – Частка реалізованої СМП продукції у валовому показнику в Україні [21]

Відповідно до показників наведених на рис.2.3 можна відзначити стійке позитивне зростання для малого бізнесу. За підсумками 2019 р. обсяг проданої продукції СМП в порівнянні з 2013 р. збільшився та склав 2698,2 млрд. грн. Його частка становила 24% від загальної суми збуту в цілому по Україні. Такі показники відбивають значущість СМП для економіки країни. Проте тут слід відмітити, що порівняно із світовою практикою така частка є досить малою.

При цьому ми можемо спостерігати і нерівномірний розподіл щодо видів економічної діяльності. Традиційно в цій структурі пріоритетними нішами діяльності СМП залишаються торгівля та сфера послуг, частка яких серед усієї реалізації становить більше 60 %. Значно меншими є показники за іншими видами: промисловість – 20 %, сільське господарство та будівництво – 5 %.

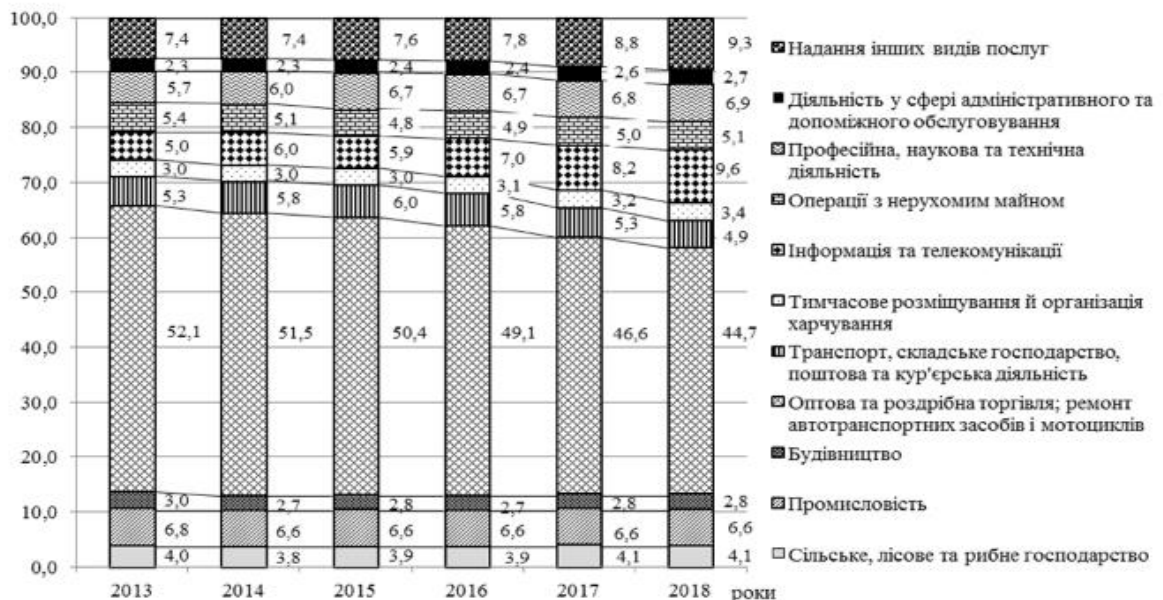

Рисунок 2.4 – Структура СМП за видами здійснюваної економічної діяльності [21]

Аналогічну тенденцію ми можемо спостерігати і щодо структури зайнятості населення по сферам діяльності ПМБ. Найбільшу частку займають зазначені вище види діяльності. Серед ФОП зростає частка зайнятих у сфері харчування, інформації та телекомунікації.

В цілому ця структура в розрізі видів діяльності для ПМБ є сталою та вказує на його дуже повільний розвиток та брак дійсно дієвих заходів з боку

держави.

Отже, складні та непостійні зовнішні фінансово-економічні умови в яких діє МБ посилюються внутрішніми проблемами, що обумовлюються неспроможністю своєчасно приймати неупереджені управлінські рішення через проблеми формування ОАЗ. В подальшому означені проблеми призводить до нестального стану, десинхронізації грошових потоків, неспроможності виконувати свої зобов'язання та здійснювати поточну операційну, посилювати фінансову та інвестиційну діяльність та розвивати малий бізнес.

На сьогодні для Уряду пріоритетними напрямками повинні бути формування дієвого нормативно-правового середовища та механізмів створення інноваційно-інвестиційного клімату, подальшого запровадження європейських алгоритмів до розвитку ПМБ в Україні.

Важливе місце в забезпеченні подальшого розвитку ПМБ має стан дієвості управління бізнесом, ефективність внутрішнього керівництва яке потребує об'єктивного та релевантного ОАЗ.

2.2 Організація обліку суб'єктів малого підприємництва

Організація обліку на МП можна розглядати в декількох площинах:

- в частині фінансового, податкового та внутрішнього УО;
- в розрізі організації первинного та підсумкового обліку;
- в межах організації методичного, технічного та організаційного етапів.

Стан розвитку видів обліку МП розкрито в 1 розділі. В подальшому розглянемо їх більш детальніше інші напрямки. Отже, МП для ведення обліку використовують певну форму БО, тобто систему реєстрів обліку, які мають власний порядок і спосіб реєстрації фактів та подальшого узагальнення в них інформації з дотриманням єдиних положень і з урахуванням ознак діяльності МП і технології подальшої обробки облікових показників.

Але перш за все необхідно враховувати, що незалежно від обраної форми обліку, організаційно-правової форми, розміру діяльності СМП повинні мати первинні документи, що підтверджують їх операції враховуючи особливі вимоги фінансового чи податкового обліку (додаток Л).

Система первинних документів повинна містити всі необхідні реквізити, складатися в електронному або паперовому вигляді, слугувати для складання реєстрів, звітності (фінансової та податкової) та відповідати вимогам визначеним в «Положенні про документальне забезпечення записів у бух. обліку» [27].

Первинні документи укладаються на затверджених бланках і спеціалізованих формах, визначених відповідним органами влади. Документування здійснених господарських операцій може відбуватися з за допомогою самостійно виготовлених бланків документів, які повинні зобов'язані містити обов'язкові реквізити чи набір реквізитів які характерні для спеціалізованих форм документів.

Документування це досить важливий етап ведення обліку який передбачає три базових етапи:

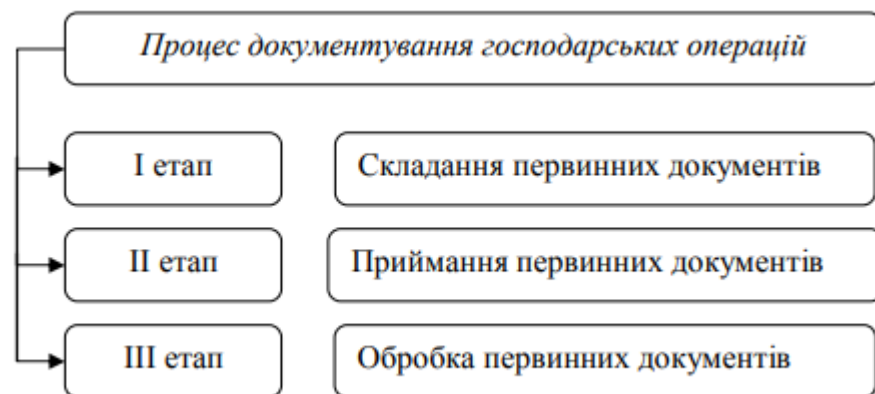

Рисунок 2.5 – Етапи процесу документування СМП господарських операцій

Первинні документи можуть формуватися не тільки бухгалтером, а і іншими посадовими особами, що мають на це право (менеджери, продавці, комірники, бригадири, підзвітні особи тощо). Тому всі документи, що

надходять в бухгалтерію підлягають детальній перевірці на відповідність всіх вимог, наявності всіх реквізитів та правильності арифметичних підрахунків. В подальшому перевірені бухгалтерією документи підлягають наступному опрацюванню – розцінюванню, систематизації та котируванню (додаток Л).

Щодо поточного обліку то необхідно зазначити, що МП, як і інші суб'єкти, мають можливість самостійно обирати свою форму ведення обліку. Відповідно до нормативів, які мають рекомендаційний характер, ПМБ обирають використовувати одну з загальних стандартизованих форм відповідно до методичних рекомендацій або самостійно розробляти свої облікові реєстри (рис 2.6).

Рисунок 2.6 – Основні напрямки ведення обліку на МП [20]

Порядок подальшого використання форм облікових реєстрів для МП

залежать від особливостей їх діяльності, обраної порядку оподаткування, системи автоматизації, плану рахунків обліку. Обираючи загальну або спеціалізовану стандартизовану форми обліку СМП користуються відповідними методичними рекомендаціями.

СМП можуть використовувати загальні Методичні рекомендації із застосування реєстрів БО № 356, що рекомендують до використання журнали та головну книгу [21].

До спеціальних методичних рекомендацій обліку СМП можна перш за все віднести рекомендації №422 [30] які визначають, що систематизація інформації про господарські факти може відбуватися за простою і спрощеною формою БО, реєстри яких базуються на використанні Плану рахунків обліку СМП [33].

Проста форма може бути досить зручною для СМП які мають незначний документообіг та кількість господарських нематеріаломістких операцій, оскільки всі операції відображаються в Журналі обліку господарських операцій. За таких умов можемо відмітити переваги даної форми: відображення всіх операцій в одному документі, це спрощує читання та аналіз цього реєстру.

Спрощена форма передбачає використання більш широко переліку реєстрів які в подальшому систематизуються в оборотно-сальдовій відомості та може бути використана СМП із значний обсягом операцій та їх матеріаломісткістю. При цьому операції відображаються у відомості обліку за рахунком по кредитовому принципу, та рахунок який дебетується зазначається у відповідній графі, та паралельно (за сумою окремої операції або загальним підрахунком оборотів за місяць) у відомості обліку за рахунком, що зазначався по дебету, з вказанням кореспондуючого рахунку. Визначені залишки на кінець місяця необхідно співставити з показниками зазначеними в зведених документах, на підставі яких були сформовані записи. При цьому необхідно відзначити, що останні методичні рекомендації не відбивають змін внесені до спрощеного плану рахунків бо ще базуються на використанні

рахунків 8 класу для обліку витрат. Це створює певні складнощі при їх заповненні, особливо в частині витрат.

У разі якщо облік здійснюється самим власником, то можна використати Методичні рекомендації із застосування реєстрів БО МП №720 [29] які встановлюють систему та правила ведення реєстрів тих СМП, які відповідно до нормативів мають можливість здійснювати спрощений облік отриманих доходів і понесених витрат та не зареєстровані як платники ПДВ. При цьому формування цих реєстрів не передбачає використання правил подвійного запису.

Запропонований механізм заповнення передбачає по суті двоїстий характер відображення операції коли здійснюється перенесення сум здійснених операцій з одних реєстрів до інших.

При цьому на сьогодні є відкритим питання відкритим питання вибору форм обліку фізичними особами-підприємцями. Особливо ці питання актуалізуються в умовах відміні реєстрів податкового обліку.

З такої форми обліку реєстрами обліку виступають журнали обліку: Журнал 1-мс направлений на облік активів, Журнал 2-мс з ведення обліку капіталу і зобов'язань, Журнал 3-мс щодо обліку нарахованих доходів та Журнал 4-мс обліку понесених витрат на підставі яких формується фінансова звітність.

У разі, якщо цих реєстрів недостатньо, бо СМП здійснює більш широкий перелік операцій за окремими видами активів чи зобов'язань, МП можуть додатково використовувати відомості 1.1-мс обліку операції необоротних активів, 1.2-мс обліку відображення нарахування амортизації, 4.1-мс обліку витрат понесених на поточний ремонт чи поліпшення основних засобів та відомість 2.1-мс яка відображає розрахунки з постачальниками, бюджетом та іншими кредиторами. Найбільш вживаною при цьому є додаткова відомість 2.2-мс обліку розрахунків з працівниками в якій відображається розрахунки з основної та додаткової оплати праці, виплати отримані за цивільно-правовими договорами та інші виплати, а також

утримання обов'язкові та специфічні в розрізі кожного працівника.

Незалежно від обраної форми в реєстрах необхідно зазначати його назву, період складання, стислий зміст та суми проведених господарських операцій, особисті дані для подальшої ідентифікації працівників, які брали участь у їх формуванні.

Системи документообігу за означеними формами обліку та основними їх реєстрами наведені в додатках.

Записи у реєстрах проводяться на основі первинних документів. Бажано, щоб подальше перенесення даних з первинних документів повинно проводитися за ступенем їх надходження, але ніяк не пізніше строку, що дає можливість своєчасно сформувати звітність. СМП мають можливість за умови використання спрощених реєстрів періодичність їх складання - місяць або квартал зважаючи на обсяг господарських операцій.

Проте всі здійснені господарські операції повинні систематизуватися в реєстрах у звітному періоді, в якому вони були здійснені. Для того щоб забезпечити таку можливість отримані первинні документи що належать до обраного поточного періоду систематизуються для в хронологічному та систематичному порядку до кожного реєстру.

На сьогодні досить активно використовується автоматизована форма обліку, зокрема програма BAS для бізнесу яка дає змогу вести бухгалтерський і податковий облік, формувати відповідні узагальнюючі звіти, контролювати обороти від продажу, формувати та здавати відповідну звітність контролюючим органам. Зважаючи на досить широкий спектр переваг: можливість вести облік в розрізі різних організацій, багаторазовість використання довідників, необмеженість щодо формування аналітичних реєстрів, автоматичне формування звітності навіть за умов використання хмарних технологій, робить таку форму обліку для МП все більш вживаною, навіть не зважаючи на свої недоліки та ризики при її використанні (додаток М).

Не зважаючи на обрану форму раціонально підібрана система облікових

реєстрів, що базується на достовірних первинних документах, дає змогу накопичувати, групувати всі потрібні данні в необхідних синтетичних і аналітичних розрізах, дає змогу зручно користуватися обліковими реєстрами, забезпечувати повне відбиття фактів в облікових реєстрах без зайвого дублювання.

Зважаючи на невеликий обсяг діяльності, відсутність окремих видів операцій притаманних великим підприємствам СМП можуть не тільки використовувати специфічні форма реєстрів, а і різновиди Плану рахунків обліку: загальний (великий) план рахунків чи спрощений план рахунків для малого бізнесу. Рішення щодо цього, як і щодо форм обліку, специфічних первинних документів, методів та правил обліку, малі підприємства прописуються в обліковій політиці.

Використання спрощеного плану є більш доцільним про використання паперової форми реєстрів, але навіть за таких умов вони потребують уточнення та розширення в частині аналітичних рахунків.

Але в цілому вони дають змогу сформувати фінансову звітність СМП. Інформаційне підґрунтя для формування фінансової звітності МП на підставі загального та спрощеного для СМП плану рахунків наведені в додатках Н.

Означені напрямки систематизуються в наказі про облікову політику МП який розкриває систему доміант, методів і процедур, що використовуються ПМБ для підготовки та надання фінансової звітності, накопичення якісного ОАЗ.

Обираючи ту чи іншу форму, чи план рахунків СМП повинні орієнтуватися на можливість формування повноцінного, якісного, своєчасного інформаційного забезпечення для розробки продуктивних управлінських рішень. Наряду із прагненням мінімізувати часові витрати часу на його ведення, необхідно зважати на чинні вимоги щодо організації обліку, визначені нормативними актами. Не залежно від форми спрощення СМП повинні визначитися з організацією методичного, технічного та організаційного етапів ведення обліку та відобразити їх в наказі про облікову

політику та інших внутрішніх нормативах.

Якісно сформовані показники обліку, що в подальшому будуть відображені в фінансовій звітності складуть підґрунтя для аналізу діяльності СМП. Показники відображені в спрощеній формі балансу та звіту про отримані за період фінансові результати в цілому дозволяють здійснити загальний аналіз фінансових результатів ПМБ для прийняття загальний рішень (додаток П).

Разом цим досить гостро для малих підприємств стають питання щодо якісного інформаційного забезпечення для подальшого формування інформаційно-обґрунтованих багатовекторних рішень системою управління і зовнішніми користувачами з виокремленням найбільш суттєвих інформаційних запитів менеджерів, власників та стекхолдерів, а також перспективою прогнозування фінансово-господарської роботи ПМБ для підвищення її ефективності.

Отже, можна зробити висновок, що, не зважаючи на здійснені заходи з поліпшення законодавчо-нормативних актів зі спрощення оподаткування, ведення обліку та підготовки звітності МП, окремі нормативи потребують подальшого доопрацювання та синхронізації.

РОЗДІЛ 3. УДОСКОНАЛЕННЯ ОБЛІКОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ УПРАВЛІННЯ МАЛИМИ ПІДПРИЄМСТВАМИ

3.1 Напрями вдосконалення інформаційного навантаження фінансового обліку

Дослідження особливостей облікового забезпечення МП та їх розвитку свідчить про незадовільний стан існуючої системи. На більшості підприємств спостерігається значний перегин в бік податкового обліку. Разом з тим, враховуючи досить обмежені фінансові ресурси СМП, реалії нестабільної економічно-політичної ситуації, негативну дія фінансової кризи, досить жорстку конкуренцію МП потрібно при прийнятті управлінських рішень зважати на дасть широкий перелік факторів. Це в свою чергу потребує формування якісного інформаційно-облікового забезпечення направлено на врахування комплексного відображення всіх аспектів бізнес-процесів підприємства.

Зазначимо, що на важливу роль в інформаційній наповненості звітності відіграє обрана форма обліку, виважена облікова політики, налагоджений документооборот тощо. Безумовно досить значна частина СМП здійснюють ведення обліку з використанням автоматизованих систем. Проте є і такі які не є платниками ПДВ, не мають складного виробництва чи їх перелік операцій досить невеликий і вони ведуть свій спрощений облік з використанням існуючих спрощених чи простих форм обліку.

Розглянемо можливості їх подальшого вдосконалення з метою більш зручної систематизації та представлення інформації для її подальшого використання в системі управління.

Перш за все для невеликих, переважно мікро підприємств, які не сплачують ПДВ та мають можливість застосовувати спрощений облік власних доходів та витрат можливе використання спрощеної форми без використання подвійного запису. Алгоритм її заповнення розглянуто в 2 розділі. Він

базується на використанні 4 журналів. Проте ці журнали є досить спрощеними і без додаткових відомостей досить важко повноцінно сформувавши уявлення про стан діяльності свого бізнесу. Саме тому пропонуємо ввести певні коригування до чотирьох ключових реєстрів обліку. Найменших коригувань потребують журнали 1 та 2мс. Так, пропонуємо:

- до журнал 1-мс з обліку активів пропонуємо ввести додаткові показники, та деталізувати стовпчики призначені для обліку запасів, а саме: відокремити готову продукцію та окремо незавершене виробництво. Остання позиція буде в подальшому деталізуватися в журналі 4мс ;
- Журнал 2-мс обліку капіталу і зобов'язань – деталізувати розрахунками з бюджетом в розрізі податків.

Більш всього коригувань на наш погляд потребують журнали з обліку нарахованих доходів, понесених витрат та фінансових результатів.

Так, в журналі 4 мс накопичуються витрати СМП при цьому вони повинні бути згруповані відповідно до методики відображеної в ПСБО 16 «Витрати». При цьому там відображаються дві групи витрат:

- витрати що включаються до прямих витрат та дублюються в журналі 1мс в складі незавершеного виробництва, а отже відображаються суми по цих операцій три рази, з урахуванням деталізації журналу 4мс;
- витрати, що прямо впливають на фінансовий результат (накопичені МП адміністративні витрати, витрати на збут тощо) і відповідно відображаються за принципом подвійного відображення в реєстрах.

Це є може бути досить складно для розуміння власника. Відповідно пропонуємо ввести додаткові пояснення щодо розрахунку окремих стовпчиків та їх деталізацію в журнал 4мс. Це дасть змогу чітко формувати інформацію для управління прямими витратами, а також іншими витратами, що впливають на розрахунок фінансового результату.

Модифіковані форми журналів СМП наведені в додатку Р.

Наступною розповсюдженою формою реєстрів для СМП є спрощена форма, що базується на плані рахунків призначених саме для СМП та передбачає формування чотирьох тематичних відомостей та оборотно-сальдової відомості. Внесення змін в ці реєстри обумовлено змінами які були внесені до спрощеного плану рахунків проте ніяк в подальшому не відобразилися в означених реєстрах. Враховуючи, що змінилися не тільки назви рахунків, але і механізми відображення витрат то найбільшого вдосконалення потребує відомість 5м, а саме розділ I та II присвячені питанням обліку витрат.

При цьому пропонуємо в межах рядків відобразити напрямки понесених витрат за їх видами в залежності від потреб, а розрізі стовпчиків - з кредиту рахунків списаних запасів, нарахованої амортизації, понесених витрат на оплату праці та ЄСВ, розподілених загальновиробничих витрат та інші витрат.

Це дасть змогу накопичити витрати в розрізі ключових елементів витрат, повноцінно відобразити собівартість виробництва та інші витрати, сформувані фінансовий результат для подальшого пошуку резервів об'єктивного зниження витрат та дійового управління їх обсягами.

Вдосконалення цих реєстрів є доцільним не тільки в контексті полегшення та правильного відображення господарських операцій, а в частині накопичення релевантного інформаційного забезпечення щодо витрат як основного елементу фінансового управління СМП.

Зважаючи на те, що на сьогодні більшість СМП використовують автоматизовані форми обліку які мають досить багато можливостей щодо аналітичності вважаємо за доцільне розглянути можливі напрямки розширення інформаційного навантаження фінансової звітності.

Актуалізація обумовлена тим, що про діяльність підприємства потребують виваженої інформації і зовнішні користувачі які впливають та навіть подекуди визначають подальші можливості розвитку СМП.

Оцінюючи основні показники стійкості та платоспроможності за фінансовою звітністю постачальники та покупці розглядають можливості співпраці з СМП, кредитори можливість надання кредитів та умови їх повернення, інвестори – питання доцільності вкладання коштів.

Фінансова звітність МП формується за спрощеним сценарієм та містить досить обмежену кількість показників та потребує відображення додаткових розширених показників до Балансу МП та Звіту про фінансові результати СМП.

Безумовно такого розширення потребують не всі малі підприємства. Ця потреба повинна бути визначена з урахуванням багатовекторності їх діяльності та підходів до групування розкритими в першому розділі роботи. При цьому вважаємо, що СМП (крім мікропідприємств) про розширенні фінансової звітності та введення розширених додаткових показників доцільно скористатися переліком показників наведених в формах визначених НП(С)БО 1 [31] в розрізі першої та другої форми звітності. Тоді як показники визначені П(С)БО 25 [32] для таких суб'єктів повинні бути обов'язкові до розкриття за наявності. Такий підхід, на нашу думку, є досить виважений для балансу і його формування не завдасть додаткових витрат для МП.

Важливою складовою звітності СМП є звіт про отримані за період фінансові результати і його інформаційне наповнення є цінним з точки зору управління фінансовими результатами та механізмами його формування через оцінку доходів та витрат.

Разом з тим, досить значне укрупнення статей цієї форми погіршує її якісні характеристики не дає змогу розробити ґрунтовні управлінські рішення. Особливо ці питання є актуальними для виробничих підприємств. На підставі показників в формі неможливо дослідити вплив на результати діяльності адміністративних, збутових та інших витрат, а також впливу інших видів діяльності.

Безумовно не всі СМП потребують такої деталізації саме тому пропонуємо наступний алгоритм розширення фінансової звітності.

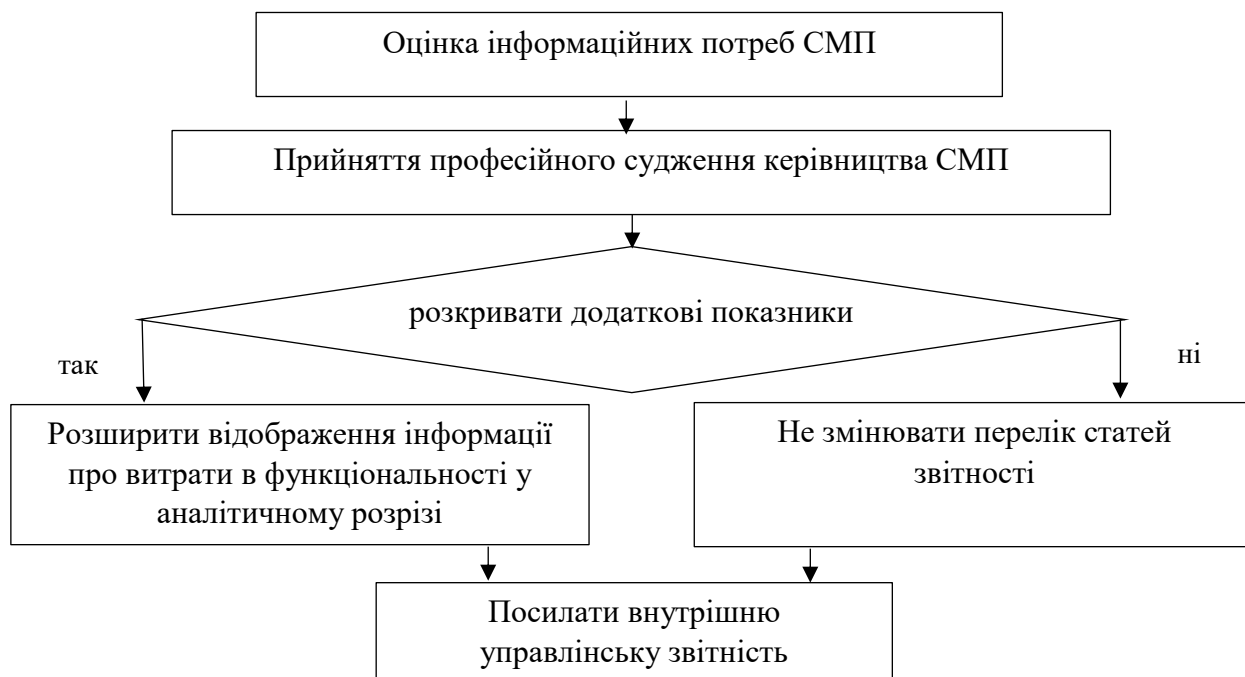

Рисунок 3.1 – Запропонований алгоритм деталізації форми Звіту про фінансові результату

В якості факторів, що впливають на прийняття професійного судження про розширення звітності модель управління, обсяг діяльності, вид діяльності, стадія життєвого циклу бізнесу (запровадження нових моделей, залучення інвесторів, кредиторів) тощо.

У разі якщо СМП прийняло рішення розширювати інформацію про витрати то таку деталізацію на нашу думку навести в двох напрямках:

- функціональному – відобразити витрати від окремих видів діяльності, тобто напрям їх використання;
- аналітичному – відобразити понесені витрати в розрізі елементів витрат, відобразить їх структуру, при цьому в звітності доцільно відокремити додатково другий розділ «Елементи операційних витрат».

В залежності від обраних напрямів звіт може складатися в двох або одного розділу. Розширена структура звіту дасть змогу не тільки надати додаткову інформації внутрішнім користувачам, а й буде необхідна

керівництву та власнику МП. При цьому наведена інформація є корисною але не розкриває структуру витрат, що складає собівартість виробленою продукції та є комерційною таємницею СМП.

Аналогічний алгоритм, при зміні критеріїв та цільових характеристик аналізу інформаційних потреб, може бути застосований і для балансу і для регістрів обліку.

Отже, запропоновані удосконалення регістрів обліку та структури базової фінансової звітності дозволяє підвищити інформаційну завантаженість фінансової інформації СМП, дає можливість розкриття найбільш корисної фінансової інформації для зацікавлених внутрішніх та зовнішніх користувачів, що забезпечує можливість збалансування витрат на агрегування якісної інформації із рівнем задоволення існуючих інформаційних потреб великого кола різних користувачів.

3.2 Впровадження управлінського обліку в систему управління МП

Незважаючи на досить значний вплив зовнішнього середовища на можливий подальший розвиток СМП вагомим чинником його розвитку вступає саме внутрішня система управління бізнесом. Коло внутрішніх користувачів є більш обмеженим та потребує здебільшого більш деталізованої інформації щодо фінансового результату, рухів грошових потоків, розміру прибутку та його використання, складу витрат, їх структури та центрів виникнення тощо. Приділити цьому достатньо уваги в умовах інформаційної обмеженості нереально. Саме тому, не зважаючи на розмір та матеріалоемність діяльності, СМП повинні здійснювати ведення управлінського обліку (УО).

Накопичення облікової інформації в рамках УО повинно здійснюватися в рамках форм управлінської звітності, яка направлена на максимальне забезпечення інформаційних запитів менеджменту та власників.

Практичне формування такої звітності залежить від моделі управління,

форми обліку, інформаційних запитів керівництва тощо.

Враховуючи особливості діяльності СМП управлінський облік повинен бути максимально інтегрований в систему бухгалтерського обліку та здійснюватися за структурно-функціональним принципом, тобто розподілятися між певними виконавцями в межах їх повноважень. При цьому головними його принципами повинні бути простота, доступність, достовірність та зрозумілість. Схема організації УО в межах МП наведена на рис. 3.2.

Рисунок 3.2 – Схема організації УО МП

В якості інформаційних джерел складання управлінської звітності будуть виступати модифіковані реєстри фінансового обліку.

Головними об'єктами УО СМП є витрати і доходами, фінансові результати та грошові потоки. Враховуючи це пропонуємо модель управління фінансовими результатами з урахуванням особливостей діяльності малих підприємств (Додаток).

Запропонована модель бути охоплювати систему ключових елементів: доходи, витрата та грошові потоки, які будуть реалізовуватися в розрізі базових сфери діяльності СМП та тісній інтеграції управлінського та фінансового обліків.

Перетини щодо інформаційного забезпечення між реєстрами обліків при паперовій формі обробці інформації наведені на рис 3.2. Таку можливість нам дають сформовані в 1 розділі пропозиції щодо удосконалення реєстрів простої та спрощеної форми в частині обліку витрат.

Безумовно лише таким заходами обмежуватися недоцільно, оскільки звіти управлінського обліку потребують більш деталізованої інформації в розрізі різних об'єктів. Досягти цього можливо за рахунок введення додаткових аналітичних рахунків з бажаним для коректного МП рівнем деталізації. Враховуючи те, що на сьогодні значна частина СМП використовують комп'ютерну форму обліку введення таких точкових субконто не ускладнюватиме роботу обліковців, проте значно посилить інформативність обліку.

Подальше практичне запровадження визначеної моделі та запровадження УО СМП потребує відповідного забезпечення: організаційного, нормативного, методичного та технологічного, аналітичного. Алгоритм подальшого запровадження УО та звітності СМП передбачає 3 етапи які наведено на рис 3.3

Рисунок 3.3 – Алгоритм запровадження системи УО СМП

Вагоме значення при організації УО має другий етап формування, який дозволяє реалізувати його концептуальні засади шляхом здійснення комплексу організаційних, технологічних та методичних заходів, що регламентуються в межах діяльності СМП. Такі елементи на наш погляд повинні бути прописані в наказі про облікову політику. Безумовно, більшість цих показників будуть стосуватися витрат і вони вже частково повинні бути враховані СМП, оскільки зачіпають питання фінансового обліку. Відповідно більшість елементів облікової політики будуть межувати з фінансовим обліком. Основні складові Наказу про облікову політику в площині УО наведено на рис 3.4.

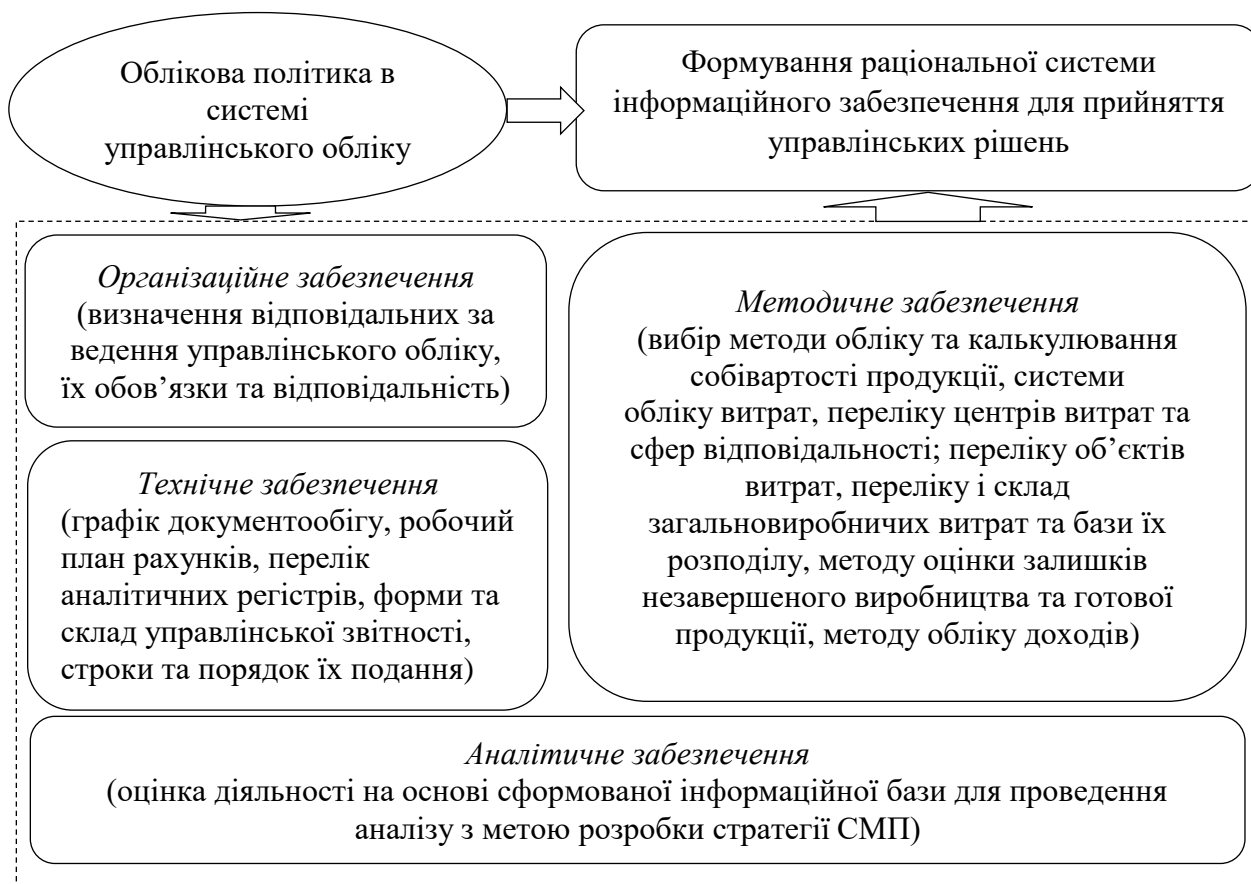

Рисунок 3.4 – Основні складові Наказу про облікову політику СМП в частині УО

Таким чином, УО повинен займати головне місце в інформаційно-обліковій політиці кожного СМП, якщо воно хоче здійснювати свою поточну діяльність з максимальною результативністю і ефективністю, отримувати позитивний фінансовий результат. Ведення УО на МП на постійній основі дасть можливість контролювати бізнес, розробити стратегію розвитку на майбутні періоди, оптимізувати цінову політику, оцінити отримані результати, встановити відхилення від запланованих завдань та виявити резерви зростання ефективності подальшого використання існуючих ресурсів.

ВИСНОВКИ

СМП займають важливу позицію в забезпеченні економічного зростання країни, соціальному перепрофілюванню виробництва, насиченні ринку необхідними суспільству товарами і послугами, вирішенні проблем щодо зайнятості населення, оздоровленні вітчизняної економіки країни в цілому. Внесок МП у формування конкурентного осередку, де ринкові відносини набирають динамічності, дуже вагомий.

З кожним роком МП набуває все більшого значення. Зростання МП потребує детального вивчення цієї сфери діяльності, тому викладений матеріал в бакалаврській роботі за даною темою є досить актуальним. При написанні роботи були взяті до уваги всі зміни, які відбулися в останній час в нормативних документах, розглянуті статті різних авторів в періодичних виданнях.

Подальше становлення та розвиток ринкових взаємозв'язків передбачає чергове удосконалення будови обліку СМП.

Складні та нестабільні зовнішні фінансово-економічні умови в яких діє малий бізнес посилюються внутрішніми проблемами, що обумовлюються неспроможністю своєчасно приймати доцільні управлінські рішення через проблеми неефективності обліково-аналітичного забезпечення.

В подальшому означені проблеми призводить до нестабільного стану, десинхронізації грошових потоків, неспроможності погашати свої зобов'язання та здійснювати поточну та стратегічну діяльність, розвивати малий бізнес і різних сферах.

Діяльність СМП досить багатовекторна і потребує врахування багатьох факторів в залежності від цільового аналізу напряму дослідження. В практичній діяльності основними вагомими підходами до їх групування, на нашу думку, є класифікації відповідно до загально-економічних, податкових та облікових аспектів.

Важливе місце в забезпеченні сталого розвитку МП має стан розвитку управління бізнесом, ефективність внутрішнього управління яке потребує об'єктивного та релевантного обліково-інформаційного забезпечення.

Організація обліку на МП можна розглядати в декількох площинах: в частині фінансового ретроспективного, податкового та управлінського обліку; в розрізі організації первинного та підсумкового обліку, а також в межах організації методичного, технічного та організаційного етапів.

Синтез якісних управлінських рішень СМП можливий за умови формування доцільних систем обліку які повинні охоплювати питання податкового обліку та бути направлені на мінімізації фіскальних ризиків, фінансово обліку для обґрунтування окремих показників податкового і УО, відбиття стану діяльності компанії в фінансовій звітності та управлінського обліку для знаходження внутрішніх резервів та можливостей, перспектив та ризиків бізнесу.

Основний науковий результат роботи полягає у визначенні основних особливостей обліку суб'єктів МП залежно від форм та систем організації обліку, систем оподаткування та організаційно-правових форм. З метою подальшого удосконалення системи облікового забезпечення управління МП запропонований напрям покращення форми реєстрів обліку та структури фінансової звітності.

Вдосконалення цих реєстрів є доцільним не тільки в контексті полегшення та правильного відображення господарських операцій, а в частині накопичення релевантного інформаційного забезпечення щодо витрат як основного елементу фінансового управління СМП.

Запропоновані удосконалення дозволяють підвищити інформаційну завантаженість фінансової інформації СМП, дають можливість розкрити найбільш корисну фінансову інформацію для зацікавлених внутрішніх та зовнішніх користувачів.

З метою оптимізації внутрішньої системи управління МП та підвищення її ефективності, накопичення інформаційного забезпечення для стратегічних

рішень обґрунтовано доцільність ведення УО для чого запропоновано схему організації УО МП, алгоритм впровадження системи УО СМП, модель управління фінансовими результатами з урахуванням особливостей діяльності МП та визначено складові Наказу про облікову політику СМП в частині управлінського обліку.

Вважаємо, що застосування розроблених пропозиції щодо покращення обліку МП сприятиме подальшому удосконаленню діяльності СМП та їх обліково-інформаційного забезпечення управління.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Commission recommendation of 6 May 2003 concerning the definition of micro, small and mediumsized enterprises (notified under document number C (2003) 1422) (2003/361/EC). Official Journal of the European Union L124, 20/05/2003 P. 0036-0041.
2. Безус А. М. Розвиток підприємств малого бізнесу в Україні / Алла М. Безус, Катерина В. Шафранова // Вісник КНУТД №3 (99), 2016. – С. 7-17.
3. Гнатенко Є. П., Соболева І. В. Порівняння фінансової звітності суб'єктів малого та мікропідприємництва України та країн ЄС. *Молодий вчений*. 2017. № 5. С. 537–541. URL: http://molodyvcheny.in.ua/files/journal/2017/5_45_2017.pdf
4. Гоголь Т. А. Обліково-аналітичне забезпечення управління підприємств малого бізнесу : *монографія*. Чернігів : Вид. Лозовий В. М., 2014. 384 с.
5. Господарський кодекс України / *Кодекс України* від 16.01.2003 року № 436-IV – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/436-15/print1430143324535532>.
6. Гура Н. О. Розвиток бухгалтерського обліку на малих підприємствах України у світлі імплементації Директиви 2013/34/ЄС *Фінанси України*. - 2019. № 1. С. 102-110. Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Fu_2019_1_10
7. Давидовська Г. І. Сучасний стан малого підприємництва в Україні. Модернізація економіки України: основні тенденції та проблеми : *монографія / за наук. ред. канд. екон. наук, доц. Н. Є. Кульчицької*. Чортків : ТНЕУ, 2020. С. 32-42.
8. Довбуш А., Давидовська Г. Особливості організації обліку на підприємствах малого бізнесу в Україні. *Інноваційна економіка*. – 5-6'2020 <http://inneco.org/index.php/inneco.ua/article/view/642/710>
9. Європейська хартія малих підприємств: міжнародний документ № 994_860

- від 19.06.2000 року / Відомості Верховної Ради України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_860.
10. Індекс політики в сфері МСП. Країни Східного партнерства 2020. *Оцінка стану реалізації Акту про малий бізнес для Європи. Україна, країновий профіль* Режим доступу: <https://sme.gov.ua/analytics/>
11. Інструкція про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій (зі змінами та доповненнями). *Наказ Міністерства фінансів України від 30.11.1999р. № 291. (у редакції від 29.10.2019р.)*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0893-99>.
12. Інформаційна функція бухгалтерського обліку та її роль для внутрішніх користувачів *Східна Європа: економіка, бізнес та управління*. - 2020. - Вип. 1. - С. 252-259. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/sxeebu_2020_1_39
13. Стасюкова К. В., Пчелянська Г. Б., Ткачук А. В. Особливості спрощеної системи бухгалтерського обліку на малих підприємствах в Україні *Економіка харчової промисловості*. 2018. Т. 10, Вип. 2. С. 96-101. Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/echp_2018_10_2_13
14. Колумбет О. П., Малиневська Д. П. Особливості обліку руху товарів на підприємствах оптової торгівлі *Молодий вчений*. 2018. № 1(2). С. 905-908. Режим доступу: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/molv_2018_1\(2\)_81](http://nbuv.gov.ua/UJRN/molv_2018_1(2)_81)
15. Корогод І.В. Роль малого бізнесу в структурних трансформаціях регіональних господарських систем: *дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук: спец. 08.00.05 «Розвиток продуктивних сил і регіональна економіка»*. Чернігів: ЧНТУ, 2016. – 227 с.
16. Костенко, О. О. Проблеми державного регулювання підприємницької діяльності *Теоретичні і практичні аспекти економіки та інтелектуальної власності: зб. наук. праць / ДВНЗ «ПДТУ»*. – Маріуполь, 2018. – Вип. 17. – С. 194–201.
17. Кужда Т.І. Фактори успішного розвитку малого та середнього бізнесу в країнах ЄС та в Україні — Режим

- доступу: <http://elartu.tntu.edu.ua/handle/123456789/18588>.
18. Мартиненко Т.В., Овчарова Н.В., Проблеми формування облікового-забезпечення в системі управління малим бізнесом / *Основні напрями удосконалення бухгалтерського обліку, аудиту та оподаткування в умовах євроінтеграції: Матеріали III Всеукраїнської науково-практичної інтернет-конференції* / Харків. нац. техн. ун-т сіл. госп-ва ім. Петра Василенка, 12 травня 2021 р.– Харків: Стильна типографія, 2021. С. 74-76.
 19. Міжнародний стандарт фінансової звітності для малих і середніх підприємств (МСФЗ для МСП) [Електронний ресурс] / Міжнародний стандарт від 01.01.2013 року [зі змін. та доп.]. – Режим доступу: <http://www.ifrs.org/IFRS-for-SMEs/Documents/IFRS-for-SMEs-UKR.pdf>.
 20. Овчарова Н. В. Форми ведення обліку на малих підприємствах / Н. В. Овчарова *Materialy XI Miedzynarodowej naukowo-praktycznej konferencji «Naukowa przestreni Europy – 2015» Volume 4. Ekonomiczne nauki.: Przemysl. Nauka i studia* – С. 5–8
 21. Офіційний сайт Державної служби статистики України. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua>
 22. Падерін І. Д. Парадигма функціонування малого підприємництва в умовах децентралізації регіонів *Економічний вісник Донбасу*. – № 3(45), 2016. – С. 90-93.
 23. Панухник О., Н. Голич *Погляд на категорію «малий бізнес» у призмі сучасного бачення та європейських підходів* *Галицький економічний вісник* <https://galicianvisnyk.tntu.edu.ua/pdf/58/618.pdf>
 24. Передумови запровадження обліку та оподаткування операцій із криптовалютами в Україні *Modern economics*. - 2017. - № 6. - С. 94-102. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/modecon_2017_6_13
 25. Податковий кодекс України від 02.12.2010 р. № 2755-VI. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2755-17/paran256#n256>.
 26. Подолянчук О. А. Організація обліку суб'єктами малого підприємництва.

- Ефективна економіка.* 2017. № 4. URL:
<http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=5536>.
27. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні: *Закон України № 996-XVI від 05.10.2017 року із змінами і доповненнями* / Відомості Верховної Ради України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-14>
28. Про державну підтримку малого підприємництва / *Закон України* від 19.10.2000 року № 2063-III XIV – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2063-14/print1385404084334370>.
29. Про затвердження Методичних рекомендацій із застосування реєстрів бухгалтерського обліку малими підприємствами / *Наказ Міністерства фінансів України* від 15.06.2011 року № 720. – Режим доступу: http://www.minfin.gov.ua/control/uk/publish/printable_article?art_id=311243.
30. Про затвердження Методичних рекомендацій по застосуванню реєстрів бухгалтерського обліку малими підприємствами / *Наказ Міністерства фінансів України* від 25.06.2003 р. № 422. – Режим доступу: http://www.minfin.gov.ua/minfin/control/uk/publish/article?art_id=32333.
31. Про затвердження Національного положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» / *Наказ Міністерства фінансів України* від 07.02.2013 року № 73. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0336-13/print1385404084334370>.
32. Про затвердження Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 25 «Фінансовий звіт суб'єкта малого підприємництва» [Електронний ресурс] / *Наказ Міністерства фінансів України* від 25.02.2000 року № 39 [зі змін. та доп.]. – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/z0161-00/print1430143324535532>.
33. Про затвердження спрощеного Плану рахунків бухгалтерського обліку / *Наказ Міністерства фінансів України* від 19.04.2001 року № 186 Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z0389-01/print1397422968999812>.
34. Про спрощену систему оподаткування, обліку та звітності суб'єктів малого

- підприємництва / *Указ Президента України від 03.07.1998 року № 727/98* –
 Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/727/98/print1430143324535532>.
35. Семенова С., О. Шпирко Облікова політика малих підприємств в Україні та Німеччині *Збірник наукових праць Державного університету інфраструктури та технологій. Серія : Економіка і управління.* - 2019. - Вип. 46. С. 95-108. Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Znpdetut_eiu_2019_46_10
36. Скорнякова Ю. Б., Монастирська Д. С. Особливості формування облікової системи на малих підприємствах *Причорноморські економічні студії.* - 2018. Вип. 32. С. 181-185. Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/bses_2018_32_35
37. Чечетова-Терашвілі Т. М. Теоретичні аспекти розробки стратегії розвитку малого та середнього підприємництва в Україні: *дисертація на здобуття наукового ступеня доктора економічних наук: спец. 08.00.03 «Економіка та управління національним господарством».* НАН України. Харків, 2018. – 477 с.
38. Чухно І.А. Малий бізнес та його роль в контексті територіального розвитку // *Публічне управління XXI століття: світові практики та національні перспективи : зб. тез XVIII Міжнар. наук. конгресу, 26 квітня 2018 р.* – Х. : Вид-во ХарПІ НАДУ “Магістр”, 2018. – С. 437-440.
39. Швець Н.В., Ізюмська А.В. Малий бізнес в Україні: аналіз стану та тенденції *Вісник Східноукраїнського національного університету імені Володимира Даля /Економічні науки № 2 (258) (2020):DOI: <https://doi.org/10.33216/1998-7927-2020-258-2-108-117>*
<http://visnik.snu.edu.ua/index.php/VisnikSNU/article/view/297>
40. Яструбський М. Я. Реформування облікової системи малих підприємств у процесі інтеграції в інноваційні об’єднання *Сучасні питання економіки і права.* 2018. Вип. 1. С. 145-150. Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Sper_2018_1_17

ДОДАТКИ

Додаток А

АНОТАЦІЯ

Мартиненко Т.В. Облікове забезпечення управління малими підприємствами. Кваліфікаційна робота бакалавра. Сумський державний університет, Суми, 2021

У роботі досліджено економічну сутність та основні аспекти облікового забезпечення управління малими підприємствами. Проведено аналіз діяльності підприємств малого бізнесу та досліджено методику організації та ведення обліку в контексті забезпечення потреб управління. Основною метою цього дослідження є аналіз теоретичних та практичних аспектів облікового забезпечення управління малими підприємствами та розробка рекомендацій щодо удосконалення обліку та управління підприємствами малого бізнесу для підвищення ефективності їх подальшого розвитку.

Ключові слова: облік, транспортні витрати, транспортно-заготівельні витрати, витрати на збут, торговельне підприємство.

SUMMARY

Martinenko TV Accounting management of small businesses. Qualifying work of the bachelor. Sumy State University, Sumy, 2021.

In this work the economic essence and the main aspects of accounting management of small businesses. The analysis of the activity of small business enterprises is carried out and the technique of the organization and conducting the account in the context of maintenance of needs of management is investigated. The main purpose of this study is to analyze the theoretical and practical aspects of accounting management of small businesses and develop recommendations for improving the accounting and management of small businesses to improve their further development.

Keywords: accounting, transportation costs, transportation and procurement costs, marketing costs, trading company.

Додаток Б

Таблиця Б.1 – Ключові аспекти розвитку малого бізнесу

Принципи діяльності	Переваги	Обмеження
<ul style="list-style-type: none"> – самостійний вибір моделей розвитку підприємницької діяльності; – вільне планування своєї діяльності; вибір стекхолдерів; використання фінансових, матеріальних та інших видів ресурсів; формування механізмів ціноутворення на продукцію та послуги; – самостійне залучення необхідних працівників; – власний комерційний ризик та комерційний розрахунок; – самостійне використання чистого прибутку після сплати податків, зборів та інших передбачених законом платежів, тощо. 	<ul style="list-style-type: none"> – вони не потребують значного стартового капіталу; – охоплюють певну нішу ринку для збуту продукції та послуг; – досить швидко підлаштовуються під потреби споживачів; – порівняно низькі витрати на управління підприємством за рахунок невеликого обсягу діяльності та можливості поєднання професій; – через стартапи сприяють розвитку прогресу, науки; – модель ведення бізнесу базується на особистих контактах та взаємовідносинах; – в порівнянні з великими підприємствами мають високу оборотність фінансових та інших ресурсів. 	<ul style="list-style-type: none"> – обмеження фінансових ресурсів – висока підвладність впливу ринкової кон'юктури – нестабільність доходів – слабе сегментування власної частки ринку – висока вразливість до несприятливих економічних факторів – швидкість збанкрутування – конкуренція великих корпорацій – вузьке коло споживачів і постачальників – локальність ресурсних і збутових ринків – великі фізичні і психологічні навантаження – адміністративні перешкоди

Додаток В

Таблиця В.1 – Підходи до визначення СМП з урахуванням їх цільової спрямованості

Показники	Основні нормативи		
	Господарський Кодекс	Податковий Кодекс	Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні»
Мета класифікації	визначення основних засад господарювання в Україні, регулювання господарських відносин	визначення правил використання спрощеної та загальної системи оподаткування	визначення можливості ведення обліку та складання звітності
На кого розповсюджуються	фізичні особи–підприємці та юридичні особи	фізичні особи–підприємці та юридичні особи	юридичні особи
Критерії класифікації (ключові чинники)	середня кількість працівників і річний дохід	середня кількість працівників, річний дохід, види економічної діяльності	балансова вартість активів, чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг), середня кількість працівників
Види суб'єктів бізнесу	малі підприємства мікро підприємства	суб'єкти господарювання на: спрощеній системі оподаткування в розрізі обраних груп та загальній системі оподаткування;	суб'єкти господарювання, що формують: фінансову звітність малого підприємства, спрощену фінансову звітність, загальну фінансову звітність
Кількість працюючих	50 осіб	визначається залежно від групи платників ЄП	50 осіб
Види економічної діяльності	будь-яка діяльність	обмежується для платників ЄП в залежності від групи	будь-яка діяльність

Додаток Г

Таблиця Г.1 Класифікація СМП спрощеної системи оподаткування відповідно до специфічних критеріїв

Обмежуючі чинники	Групи ЄП				
	I група	II група		III група	IV група
Форми організації	ФОП	ФОП		ФОП та ЮО	ФОП (ФГ) та ЮО
Кількість працюючих	не використовують	не використовують або кількість не перевищує 10 осіб		не обмежена	не обмежена для ЮО, ФГ найману працю не використовують
Сума отриманих доходів					
Види діяльності	роздрібний продаж побутові послуги та	послуги	виробництво та/або продаж товарів, ресторанне господарство	відсутні додаткові обмеження саме по групі	Частка сільськогосподарського товаровиробництва за попередній податковий рік $\geq 75\%$
Контрагенти	населення	платник ЄП та/або населення	обмеження відсутні	обмеження відсутні	обмеження відсутні
Ставка податку	10% прожиткового мінімуму	20% мінімальної заробітної плати		3% з доходу без ПДВ (при умові сплати ПДВ) 5% з доходу	визначається в залежності від площі та

Додаток Д

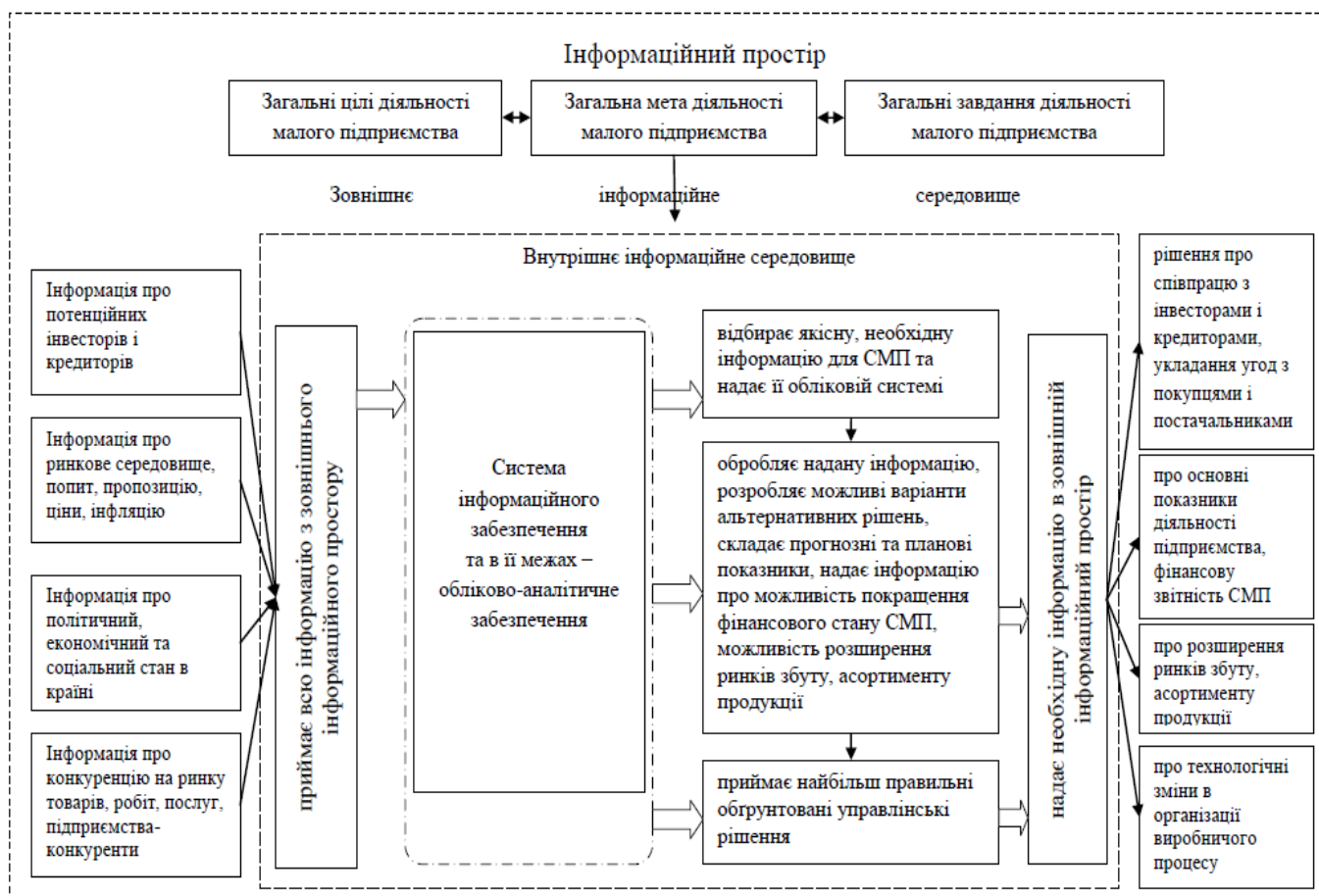

Рисунок Д.1 Механізм ОАЗ МСП [4]

Додаток Е

Таблиця Е.1 – Порівняння вимог національних та міжнародних стандартів й форм фінансової звітності для малих підприємств України та ЄС

П(С)БО 25	МСФЗ для МСП	Директива ЄС	Закон «Про бухгалтерський облік» Польщі	Генеральний план бух. обліку для МСП Іспанії
Сфера застосування				
Встановлює лише форму, зміст та порядок заповнення фінансової звітності суб'єктів малого підприємництва (не скасовує застосування ряду інших П(С)БО)	Визначає повний перелік методологічних основ обліку і складання звітності (об'єднує базові положення МСФЗ)	Містить координаційні заходи для законодавства країн – членів ЄС щодо визначення категорій підприємств та груп для складання фінансової та консолідованої звітності	Встановлює правила ведення обліку, складання звітності, у тому числі консолідованої, її оприлюднення, аудит та надання бухгалтерських послуг	Прийнятий для адаптації до європейських стандартів обліку і вимог Директив ЄС з урахуванням особливостей МСП
Форми фінансової звітності				
1) Фінансовий звіт суб'єкта малого підприємництва: ф. № 1-м Баланс та ф. № 2-м Звіт про фінансові результати; 2) Спрощений фінансовий звіт суб'єкта малого підприємництва: ф. № 1-мс Баланс та ф. № 2-мс Звіт про фінансові результати.	1) звіт про фінансовий; 2) одне з двох: єдиний звіт про сукупний дохід за звітний період або окремий звіт про прибутки та збитки і окремий звіт про сукупний дохід; 3) звіт про змінну власному капіталі; 4) звіт про рух грошових коштів; 5) примітки	Для мікро та малих підприємств: 1) скорочений Баланс; 2) скорочений Звіт про прибутки та збитки; 3) Обмежений склад Приміток. Для мікро та малих підприємств: 1) Баланс; 2) Звіт про прибутки та збитки.	Відсутність Приміток за умови розкриття необхідної інформації у вступній частині до фінансової звітності (розділ «Загальна інформація» до Балансу)	Для мікро, малих та середніх підприємств: 1) Баланс; 2) Звіт про прибутки і збитки МСП за рік; 3) Звіт про змінну капіталі МСП за рік; 4) розширений склад Приміток МСП

http://webcache.googleusercontent.com/search?q=cache:w4QU2OQ80LQJ:nbuvg.ova/j-pdf/molv_2017_5_123.pdf+&cd=4&hl=ru&ct=clnk&gl=ua

Додаток Ж

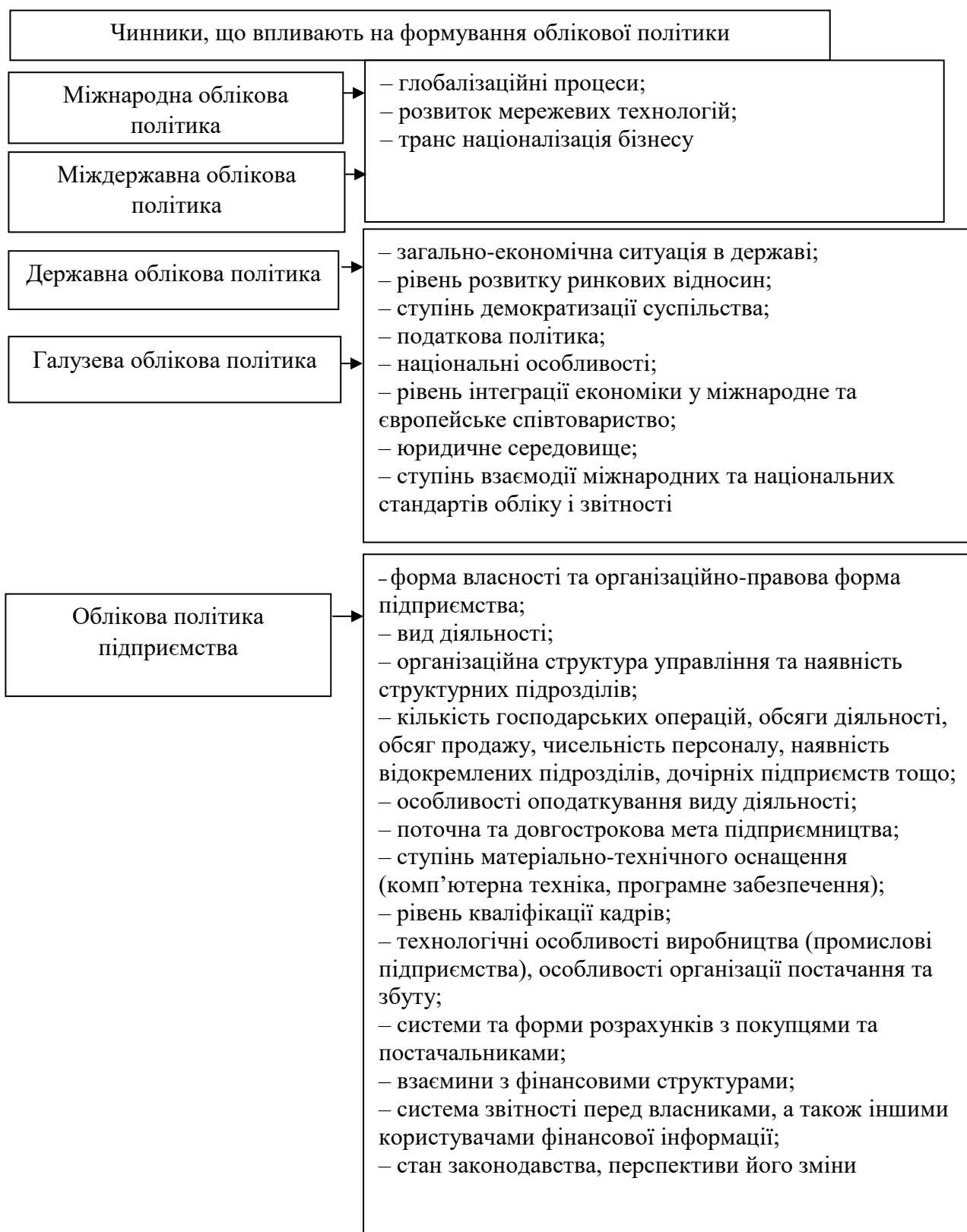

Рисунок Ж.1 – Вплив чинників на формування облікової політики [7]

Додаток И

Рисунок И.1 Основні елементи облікової політики та їх взаємозв'язок

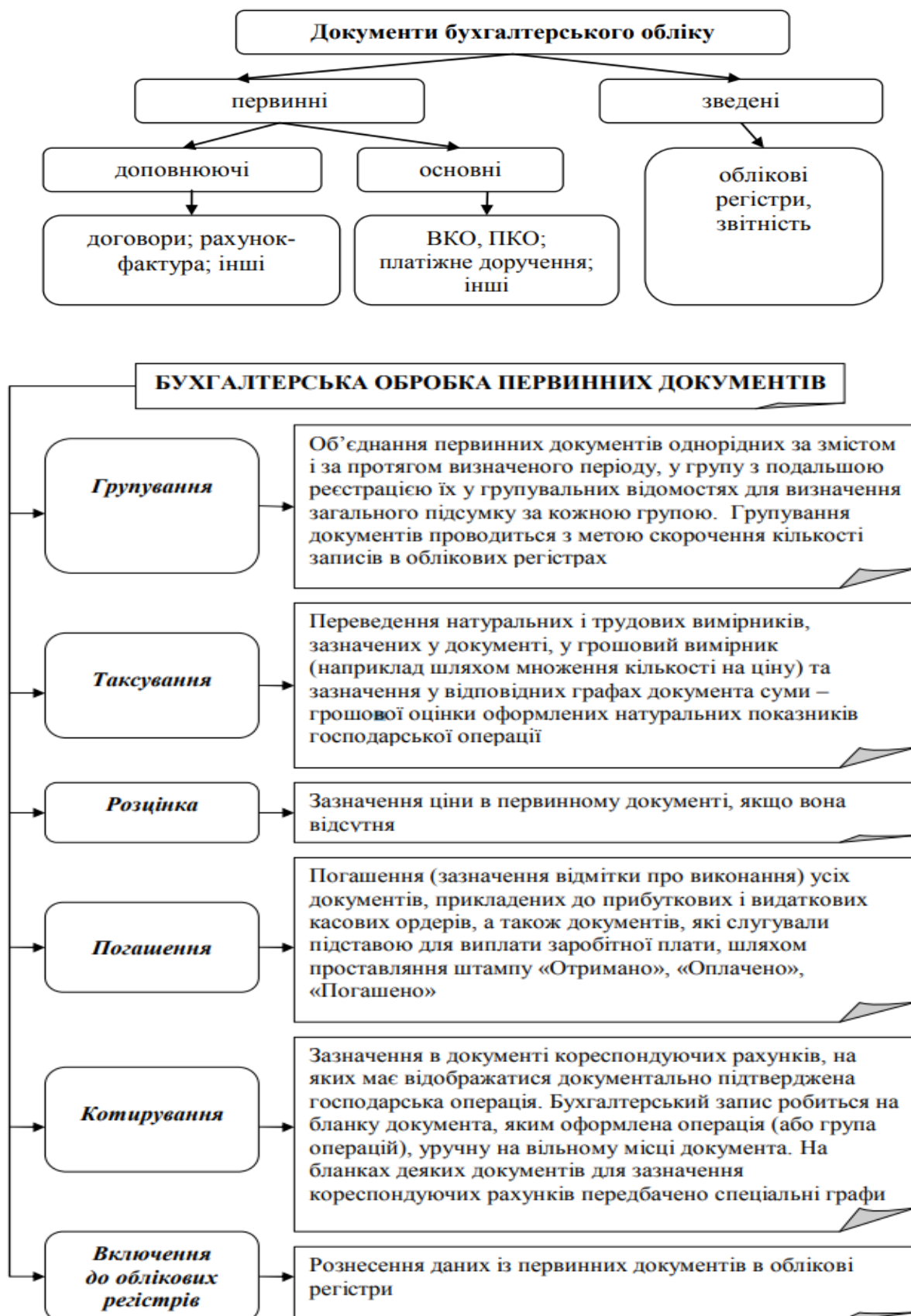
Додаток К

Структура розпорядчого документа про
облікову політику

Рисунок К.1-Варіанти формування структури розпорядчого документа про облікову політику

Додаток Л

Документи бухгалтерського обліку та їх обробка

Додаток М

Автоматизована форма обліку

Головні переваги:

- комп'ютеризація складників систем бухгалтерського обліку;
- у програму закладено правила формування тих чи інших бухгалтерських проведень за господарськими операціями;
- паралельне ведення бухгалтерського обліку за вимогами кількох стандартів;
- забезпечення отримання необхідної внутрішньої та зовнішньої звітності на вимогу управлінського персоналу.

Комп'ютерна форма ведення бухгалтерського обліку передбачає:

- накопичення і багаторазове використання облікових даних;
- необмежені можливості щодо побудови аналітичного обліку;
- автоматичне отримання інформації про відхилення від встановлених норм, нормативів, завдань тощо;
- одержання звітних показників у режимі діалогу «людина – комп'ютер»;
- автоматичне формування всіх облікових регістрів і форм звітності на підставі даних, відображених у системі рахунків;
- використання певної комп'ютерної програми;
- забезпечення збереженості, визначення та недопущення несанкціонованого доступу до облікових даних, які зберігаються на магнітних носіях

Рисунок М.1 – Автоматизована форма обліку СМП

Додаток Н

Схеми документообігу в розрізі основних форм облікових регістрів

Таблиця Н.1 Документообіг за простою формою обліку

Назва журналу	Призначення	Додаткові відомості	Звітність
Журнал 1-мс	облік активів	Відомість 1.1-мс обліку необоротних активів Відомість 1.2-мс обліку нарахування амортизації	Баланс (форма N 1-мс) Спрощеного фінансового звіту
Журнал 2-мс	облік капіталу і зобов'язань	Відомість 2.1-мс обліку розрахунків з постачальниками, іншими кредиторами та бюджетом Відомість 2.2-мс обліку розрахунків з працівниками	
Журнал 3-мс	облік доходів		Звіт про фінансові результати (форма N 2-мс) Спрощеного фінансового звіту
Журнал 4-мс	облік витрат	Відомість 4.1-мс обліку витрат на ремонт та поліпшення основних засобів	

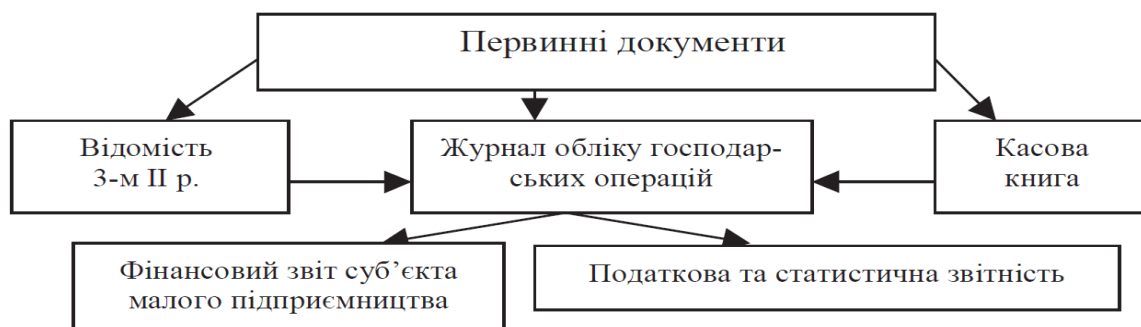

Рисунок Н.1 Документообіг за простою формою обліку

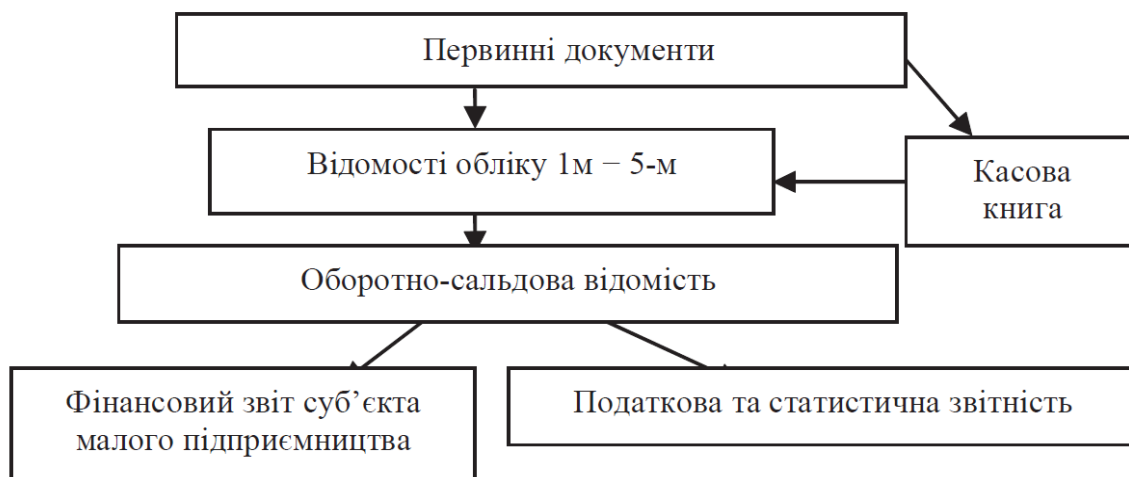

Рисунок Н.2 Документообіг за спрощеною формою обліку

Додаток П

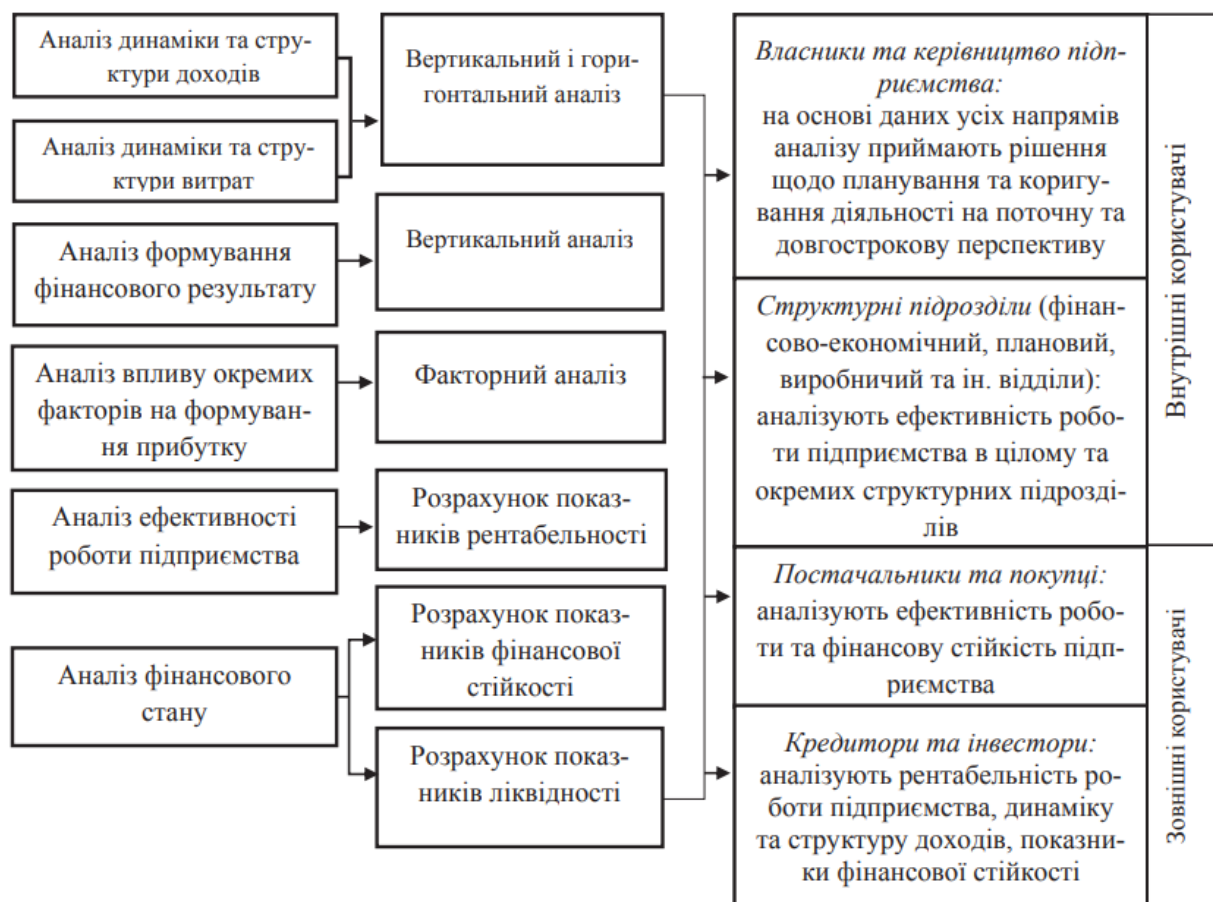

Рисунок П. 1 – Модель використання аналітичної інформації для прийняття інформаційно обґрунтованих економічних рішень

Додаток Р
Удосконалені реєстри

Додаток С

